

= LUCEAFĂRUL =

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ și ARTĂ

SUMARUL.

Ion Gorun	Un vis neimplinit.
Simina Bran	Eu nu sunt vioreaua...
(poezie).
Caton Theodorian . .	Ceasul rău.
I. Borgia	Odiseu (poezie).
O. C. Tășăuanu . .	Mobile românești.
I. U. Soricu	Fragment (poezie).
I. Agârbiceanu . . .	O aniversare.
Victor Eftimiu . . .	De departe (poezie).
A. Vlahuță	O școală.
Vasile Stoica	Un mormânt (poezie).
N. Dunăreanu	Dușmanul.
Vasile Stoica	Din streini (poezie).
G. Rotică	Voi și noi (poezie).
x. y.	Unui Englez (poezie).
Y.	Închinare (poezie).
E. Hodoș	I. Turgheniev: Ceasul.
A. Cotruș	Dorului (poezie).
X.	Duilirium (poezie).
Dări de seamă. Cronică. Știri. Ilustrații.	

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Austria-Ungaria:

ABONAMENT:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 " " " " "	10 "	"

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 " " " " "	13 "	"

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Opere de M. Eminescu.

Bogdan Dragoș, dramă istorică inedită cu o precuvântare de I. Dragomirescu. 1.—.

Laïs (le joueur de flûte de Emilie Augier), comedie antică într'un act în versuri cu o introd. critică de I. Scurtu. 1.—.

Literatură populară. 1.50.

Poezii postume, ediție nouă. 1.50.

Poezii. Ediție îngrijită după manuscrise de I. Scurtu. 1.50.

Poezii. Ediția a zecea, a 11 și a 12 mie de exemplare. Cu o notiță biografică de T. Maiorescu. 1.50.

Poezii cu notiță biografică de Căpitanul Eminescu fratele poetului. 2.50.

Poezii. O notiță biografică de I. Sandulescu. Ed. II. complet. și adăugată. 2.—.

Poezii. Cu o notiță biografică de I. Sandulescu. „Bibliot. p. toți“ Nr. 195—196. —.60.

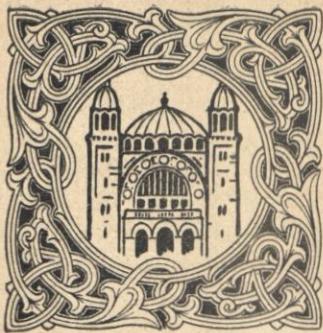
Povești și Nuvele. „Biblioteca pentru toți“ Nr. 278—279. —.60.

Proză. 1.—.

Proză literară. Ediție îngrijită după izvoare cu o introducere de I. Scurtu. Bibl. „Minerva“ Nr. 5. —.30.

În depozit la

Librăria W. Krafft, Sibiu.

EUGENIE PARVU

A-Clave

Un vis neîmplinit.

Au trecut douăzeci și cinci de ani de când d-l Ghiță Târzioru, pe atunci subșef de biurou la minister, a fost pentru întâia oară la Sinaia. Nu se simțiă el zdravăn de câtăva vreme, măcar că fleicile zilnice îi cadeau bine la pofta de mâncare ce avea, ca și la pofta de băutură clondirul de porfiriu; dar dimineața se sculă obosit și în gură cu o amărălă pe care abiă o combăteă cu câte cinci-șease țigări până la prânz; îl apucă apoi aşă o amețeală, care iar nu-i treceă până ce n'o dregea cu câte trei-patru țuici. Astea intr'o zi ca într'alta. Și aşă, doctorul i-a găsit numai decât boala, că tocmai ieșise la modă: nevrastenie. Când a aflat d-l Ghiță Târzioru de ce boală sufereă, numai decât par că s'a mai liniștit. Nu-i vorbă, habar, n'avea el de ce-o fi aia, nevrastenie, dar știi, oricum, până nu știi ce ai, te apucă aşă o frică să nu fie cine știe ce; dar dacă știi, e altceva: poți să te păzești, ai care va să zică un tratament pe care să-l urmezi și să nu lași boala în voia ei, să te ducă până cine știe unde. Băutura și tutunul a trebuit să le lase, dar tot nu se îndură măcar aşă de câte o țuiculiță, ca să se mai întârnească cu prietenii și să le poată spune că uite, el sufere de nevrastenie, că n'are voie să mănânce decât fripturi și prăjituri, că trebuie să ia în fiecare dimineață câte un duș rece, iar mai târziu, când o avea concediu, trebuie să se ducă la țară, să se odihnească.

Acasă, madam Târzioru încercă toate rețetele de prăjituri de prin cărțile de bucate;

cu fripturile eră mai ușor. Dușul mai se luă, mai lipsea câteodată, când d-l Ghiță întârziă dela canțilerie, — gândul însă de toate zilele și visul de toate noptile eră la odihna dela țară, la aerul dela munte, la numărul 3 și cel mai de căpeneie din ordonanța contra nevrasteniei.

Ei, ușor de zis. Concediul ca concediul, dar vorba eră cu ce? Leafa se duceă, pe fripturi, pe prăjituri și pe toate alelante; economia dela tutun și dela porfiriu nu știi cum ciorile se faceă că nu se vedeă mai de loc. Așă ca tot să se înfrunte măcar cu ceva aer de munte, ce-și zice d-l Ghiță într'ună din zile? — Hai să merge și noi cu trenul de plăcere la Sinaia.

Așă a fost povestea. D-l Ghiță o spune și astăzi tuturora, — și oftează. A pregătit madam Târzioru niște plăcinte și o friptură rece dintr'un mușchiu întreg, au umplut cât loc a mai rămas în săculeț cu franzele, și des de dimineață hai la gară. De îmbulzeală nu mai e vorbă; — domnu și doamna Târzioru erau prea veseli că încăpuseră lângă o fereastră pe corridorul wagonului, cu săculețul jos la picioare, și nu se clintea de acolo, ci se țineau cu mâna de fierul dela fereastră și se lipeau de peretele wagonului, când alți pasageri treceau făcându-și loc cu câte un „pardon“, care mai politicos, care mai răstătit. — Ei, aşă e pe tren, — ziceă d-l Ghiță, ca și când toată viea lui ar fi călătorit și ar fi fost hârsit el în treburi d'astea. Iar mai încolo prinse vorbă cu un alt călător ghemuit

lângă dânsul, ca să-i spună și lui că el suferă de nevrastenie, că s'a lăsat de tutun și că acu merge să ia puțin aer la munte.

Dela gara din Sinaia au luat-o și ei pe jos după alții. D-l Ghiță purtă săculețul, cam jenat, iar madam Târzioru își făcea vânt cu batista, din obișnuință, și se tot miră de lumea ce furnică p'aici mai altminteri decât pe podu Mogoșoaii. Până sus la mănăstire lumea se mai rărise; au luat-o la întâmplare, spre castel, cu Bucegii în față. Ochii d-lui Ghiță se umeziră la priveliștea munților ridicându-și spinările de poieni și crestele de stânci deasupra brâului de brădet ce se coboără adânc de două părți până în valea în care sburdă, în cascade, apa limpede a Peleșului. Aci s'au oprit pe o bancă și d-l Ghiță, umplându-și pieptul cu aerul răcoros și plin de miresme, a zis încet, ca pentru dânsul: — Ei vezi, aşă într'un loc să pot trăi eu, — alt om aş fi.

Iar madam Târzioru n'a zis nimic, ci a ridicat numai ochii duioși la d-l Ghiță și, privindu-se, au simțit deodată amândoi o desfătare cuprinzându-le pieptul, cum nu mai cunoscuseră niciodată alta până atunci...

*

Hei, vremea trece, multe se uită, dar sunt și unele cari rămân mereu vii și chinuitoare în mintea omului. Când s'au întors atunci acasă, după ce au rătăcit toată ziua pe calea Codrului și s'au ospătat cu merindele aduse și cu apa cea fără de pereche dela fântâna lui Gătej, — cu o jale mare în suflet au intrat cei doi soți în curticica strâmtă, pustie și întunecoasă a căsuței lor din mahala depărtată. D-l Ghiță a intrat în casă, a deschis ferestrele largi și până târziu a stat acolo pe gânduri. Nevastă-sa a venit apoi și ea la fereastră, îngrijită de curent, dar tot n'a închis-o numai decât, căci d-l Ghiță a început acum să-și desfășoare un plan de viitor și d-na Târzioru a stat aşă un ceas ascultându-l și zâmbind ca unei speranțe mijind undeva departe, până unde nici un tren nu te poate duce, ci numai gândul amăgitor, dar cu care e aşă de dulce să te amăgești în voie... Aveau să pună deacuma la o parte în fiecare lună atâția lei din leafă; apoi când o să înainteze, mai mulți; și o să meargă

în fiecare an la munte pe o lună, două; ce! aşă n'are nici un haz: te duci dimineață, te întorci seara, mai mult îți trece vremea cu înghesuiala drumului și ți-e mai mare părerea de rău la întoarcere... Da' știi, să stai acolo, să te saturi de priveliște și de aer, și de apa aia minunată... De munți, de Peleș și de calea Codrului.

A trecut apoi un an, și soții Târzioru nu s'au mai dus la Sinaia. Au pus ei la o parte ceva, nimica toată, — de unde să se ajungă!

— Las' la anul! — La anul iar, alte necazuri: vieața se scumpește, chiria se urcă, leafa stă pe loc. Încetul cu încetul d-l Ghiță s'a lăsat și de friguri și de prăjituri, și s'a întors la varza cu carne și la tocana cu cartofi. De tutun și de porfiriu nu mai era vorbă; când îl apucă ispita, d-l Ghiță luă francul în mâna, îl învârtează pe toate părțile, apoi îl punea iar în pungă zâmbind cătră nevestă: — „Asta e pentru Sinaia“... dar alte nevoi îl înghețeau.

Dela o vreme ce și-a zis madam Târzioru?

— Până una alta hai să fac eu o mică Sinaie aci în curticică. A sămânăt iarbă, a pus flori... Odată a venit acasă cu doi brăduleți și i-a sădit la portiță de două părți. Când a intrat d-l Ghiță în curte, s'a uitat lung la ei: — „Măi, măi, măi, — uite c'aduserăm pădurea acasă!“ — Glumea el, dar îș simțiă ochii lăcrămând. Și au udat brazi toată vara, pândind muguri din vârfuri să se desfacă; dar în anul celalalt copăceii s'au uscat, și cetina roșie se risipea pe jos, ca și nădejdea nutrită atâtă vreme în zădar...

Nu se lăsă însă d-l Ghiță, ci cu cât vremea treceă, cu atât croia planuri tot mai mari. Acum nu se mai mulțumea numai cu o lună-două la munte; se gândeau cum să se așeze statonnic undeva p'acolo, când o ieșă la pensie. Puneă la cale o așezare de gospodărie, ușoară, aşă ca pentru doi, și care să le lase vreme destulă să hoinărească toate ceasurile frumoase ale zilei prin preajma Peleșului și printre brazi... Ca totdeauna, femeia nu zicea nimic, ci numai îș pierdeă privirea ca în depărtări cu neputință de ajuns...

După douăzeci și patru de ani d-l Ghiță Târzioru a înaintat șef de birou, iar după alt an și-a regulat drepturile la pensie. Acum

nu mai sufereă de nevrastenie, — boala a și cam trecut dela modă, — dar dase alta peste dânsul. Doctorul îi zicea; arterioscleroză, — vorbă pe care d-l Ghiță nu prea reușea să rostească întotdeauna aidoma, — dar asta nu-l împiedeca să simtă greu în tot trupul, ca niște lanțuri ce-i țineau în loc și mâini, și picioare, și gândire.

Și s-au dus dar soții Târzioru, după douăzeci și cinci de ani, iar la Sinaia, cu trenul de plăcere, ca să vadă de un rost de așezare acolo, — fie că la Gura Pădurii ori la Poiana Țapului. În tren aceeași îmbulzeală ca atunci, și parță aceeaș lume; nu îmbătrânișe de loc, ea — dar d-l Ghiță stă și se vătă de picioare, și nu mai prindea vorbă cu călătorul ghemuit lângă dânsul ca să-i mai spună, ca atunci, că el sufere de altero-cloroză, că a ieșit la pensie și că se duce să se aşeze de acuma undeva la munte.

Încet, cu mare chin, au urcat cei doi bătrâni drumul la mănăstire. Cucoana Sofița nu-și mai faceă vânt cu batista, îngrijată cum era să sprijinească din când în când pașii șovători ai d-lui Ghiță. Când au ajuns la banca aceea de demult, bătrânelul a căzut istovit și

a închis ochii. I-a deschis apoi încet și s'a uitat împrejur. Totul îi apără acum nelămurit, șters, și gândul întreg îi stă la bătăile inimii obosite și la sleirea puterilor care îl țineau întinuit acolo. Unde să mai ia el acumă drumul spre calea Codrului, — de unde să-și mai poată purta pașii la izvorul limpede din pădure... S'a dus, — s'a dus puterea și farmecul bucuriei de viață, — toată frumusețea asta de prin prejur nu mai e pentru dânsul, — e pentru alții cari vin să-și facă rândul în lume, și să se îmbete la rândul lor cu visuri cari nu se pot împlini...

Cu greu îi vine graiul bătrânelui, și zice încet: — „Vezi dumneata, nu e bine întocmită socoteala asta; când aveam ce face cu viață, mi-au mâncat-o griile și necazurile, — și acum când să-mi zic: răsuflă și tu în sfârșit, — acum, nu mai am ce face cu ea”.... Iar cucoana Sofița lăcrămă alături și tăceă.

S'au întors acasă ca atunci, d-l Ghiță n'a mai deschis ferestrele, s'a trântit aşa îmbrăcat pe pat, și într'un târziu nevastă-sa l-a auzit oftând, apoi îngânând potolit: De-acu, sapa și lopata.

Ion Gorun.

Eu nu sunt vioreaua....

Tăcuji mergeam în noaptea cu palidă lumină,
În noaptea ceea caldă, în noaptea fără lună
Un trandafir îți dasem — și el cercă să-ți spună
Că 'n sufletele noastre acelaș dor se 'mbină.

Din inima mea caldă, din apele-i senine,
Atunci cu trandafirul îi-am dat o picătură.
De-ai să te ape tulburi, de-ai să tu cătă ură
S'a 'ngrămădit de-atuncea aici în piept la mine.

Tu 'nfrânt erai de-amară și multă așteptare,
Să până să ajungi la floarea ce crește 'n vârf de munte,
Ai rupt strângând la pieptu-ji atâțea flori mărunte...
De-atuncea porți cu tine parfumul ieftin, care

Plutește ori și unde. — Cu inima 'ntristată
Acum vîi iar spre mine, și-ai vrea să torc iar firul
Ce-i rupt de-atunci când seara îți dasem trandafirul.
Dar când mă săiu atâta de mândră, ne'ndurată,

Când dorul după mine știu cât te stăpânește,
Și când te văd acuma la poarta mea cum tremuri,
Când îmi cerșești un strop din caldul altor vremuri,
În sufletul-mi simt ura potopul cum și-l crește.

Mereu vei bate 'n poarta cu grelele zăvoare,
În preajma ei s'or stinge nemângăiate visse,
Ci grelele zăvoare rămâne-vor închise,
Stăpâna lor va râde de chinul ce te doare.

Eu nu sunt vioreaua ce se usucă 'n taină
În umbra aruncată de ori și care floare,
Eu port în ochi văpaia din razele de soare,
De foc îmi este brațul, de ghiață-i a mea haină.

Pe veci tu numai haina cu brațul vei atinge,
Vei zgriburi 'n răceala fiorului de ghiață,
Iar râsul meu î-a spune, că 'n pieptu-mi e-o viață
Ce chinurile tale nu vor putea-o 'nvinge.

Simina Bran.

Ceasul rău.

Unu eră Bărbucică în cancelaria prefecturii și nu de geaba îi spunea lumea toată că e „cheia“.

O și luase de jos și călcase răbdător din treaptă în treaptă până s'ajungă cap al biouroului. Atâția anii practicant, atâția copist și atâția registrator-arhivar; după aceea pe la subprefecturi, pomojnic. Se băteau subprefecții pe el, care să pună mâna și să-l apuce, că par că n'avea splină omul asta, aşă lucră și numai ostenie, aşă ascultă, aşă mulțumiă pe toți.

Iar la prefectură, de când a pus mâna pe firul treburilor, care director a mai avut casnă, care prefect nu l-a lăudat? În ochii lui mai marii se uitau ca la mesia, iar mai micii tremurau vargă, că eră ager, harnic cât zece, prindea și nu-i scăpă nimic și cine crâncnia înainte-i din câți îi avea sub mână!

De se ivia vreo încurcală: Bărbucică; de se cerea o treabă mai grea de deslegat: Bărbucică; de nu dovediau ceilalți: Bărbucică; până și darea de seamă de sfârșit de an a județului tot mănușitele lui o descurcă și tot capul lui o alcătuia din științele încârcite ale revizorului școlar, ale inginerului, doctorilor și subprefecților. Treceau ele lucrările pregătelnice și prin mâinile altora. Secretarul le adună, directorul le frunzări, prefectul le mirosiă, iar Bărbucică lucră pe brânci, trei săptămâni neștirbite, de nici virgulă n'avea să mai adauge prefectul când o trimitea la tipar și apoi ministrului dela care primia mulțumirile.

Și când din vina altora se strecură vreo greșeală cât de mică în cancelarie, de strâmbă din nas prefectul, tot Bărbucică plătiă oalele sparte.

Dar de iubit cine nu-l iubiă pe Bărbucică? Prefecți se perindaseră câți părul subt căciulă, directori se schimbaseră o droaie, numai de slujba lui nu se atinsese niciodată cineva, ori câtă primeneală cerea politica de partid. Ce s'ar fi făcut mai măriile fără cap... de biurou ca Bărbucică? Unde s'ar mai fi plimbat prefect în automobil fără grije și habar? Când ar fi mai avut răgaz directorul

să stingă tablele la cafenea și să învârtească foițele? Ce s'ar fi făcut via secretarului pe mâinile fiecui?

Și de-aia îl și știa orașul că el ține prefectura și e „cheia“.

Cine mai venia acum după o treabă la prefect, ca să stea pe la uși până să îsprăvească cu deputații și cu senatorii ce alergau la prefectură de stat la taifas ca la cafenea? Cine mai ținea pe director dela povestii cu prietenii în „cabinet“? Dacă știau că tot au unde, se duceau oamenii deadreptul în cancelarie la Bărbucică, unde își înnecă sufletul între cele cinci mese la cari nădușeau registratorul, arhivarul și copiștii, unde se uscă și 'ncărunciușă Bărbucică, iubit de unii, ascultat de alții și el pe nimenia dintre ăștia neuibind.

Că dacă-și facea datoria ca un salahor și zâmbiă când intră cam încovoiat la director cu rezoluțiile puse gata, ori cu hărțiile de iscălit la prefect și toți îl răsfățau, asta știa el că nu vine dela inimă, ci unde ducea greul la plug de-i ușură pe ei, — și de aia nici nu se topia cu dragostea. Doamne-te-ferește. Numai el știa ce-i coace pe suflet și-i zace pe inimă pentru atâția trântori mari, cu pântecile umflate, cu capetele găunoase și cu nasurile prin văzduhuri, cărora dator eră să li se plece umilit cu „dumneavoastră“, cu „am respectul“, cu „porunciți“, „mă conform“ și „numai decât“ iar ei nu-l mai slăbiau din „Bărbucică dragă“.

I se acrise. Mai la urmă ce tot „Bărbucică“, „dragă Bărbucică“, „Bărbucică fă“, „Bărbucică drege“. De unde le eră el „Bărbucică“ la toți, el om de oameni, cu nevasta și copiii lui, cu slujbă plătită și răsplătită. Așa să-și cheme potăile lor din curte, iar lui să-i spună Barbu Pleșcan, cum îl știe toată mahala.

Dă și el să răsuflă la sfârșitul slujbei, seara, cu gândul la o băcănie, la o mastică, un rachiu, ori pentru luat ceva ălor de-acasă. Dar când din pragul prăvăliei dădeă cu nasul de cloncanii orașului, cinstindu-se între ei, își trăgea pălăria pe ochi și se facea nevăzut,

Că unde-i tihnià și lui, ca omului, când eră băcănia plină cu de-al dăştia, căzuți cu coşarca din cer. Iar „vă salut“, iar „am respectul“, iar cu căciula 'n mâna și ei, de sus, fuduli, cu degetul la pălărie: „Mulțumim dumitale, Bărbucică; da ce luași și tu acolo?“ Ce le păsă lor ce ia și ce beă cu banul lui muncit și chinuit? Dacă erau bogăți și suspuși, nici el nu se știă din gunoiu; de ce-l luau aşa ca pe o otreapă și nu știau să-i zică Pleșcan, după cuviință?

Îi înghiță într'o înjurătură spusă în gând de cum îi zăriă, nici nu mai intră în prăvălie și se duceă, cu capul într'o parte, înnourat și numărând într'una zilele ce-i mai rămâneă până la pensie.

Numai că zilele treceau încet și anii lui de vîrstă se numărau puțini când n'avea decât patruzeci și opt, cu toți cei douăzeci și doi de hamalâc. Până la sorocul pensiei zece ani fără câteva zile mai avea să îndure.

Acasă, între cei cari îl iubiau pentru el și nu pentru ei, unde nevasta din „Barbule dragă“ nu-l mai scotea, iar copiii îi ațineau calea bucurându-se se simțiă și el om și stăpân. Acă masa îi tihnià și sbegurile copiilor îl răsplătiau de multe. Odihnă însă îi cam eră trudită. După ce mâncau, se da pe o margine de pat, c'o țigare, și adormiă cu gândul la un unchiu al lui, dela Strâmba, unchiul Fanache cel bogat, de-l scoteau banii din casă, iar la el nici nu se gândia. Ehe! Unde-i dă unchiului Fanachie un gând bun să-l împărtășească c'o sforicică de moșie dintr'atâtă ogor, o căldărușe de bani, din multele ce avea pe la bănci. Unde-l ocrotiă și pe el, pe-un petec de pe Strâmba. Cum s'ar mai fi scuturat de slujbă și cum s'ar mai fi uitat altfel lumea la el. Aşa somn de ani îl chinuiă, de se vedeă bogat și prindea să râdă ori să geamă prin somn și săriă nevasta să-l deștepte ca să-și vină în simțiri.

Iar dela unchiul Fanache nici o nădejde. El cu ale lui, cu țitoarea lui, cu călătoriile pe la Peșta, cu slăbiciunea de cai, subt papucul femeiei ălia, chiar că-și uitase de nepot, om de treabă, lăudat și atâtă de amărît. Cum i-ar fi fost dragă și lui o lume de s'ar fi îndreptat o țără de bunătate dela unchiu să spre el, de s'ar fi îndurat să pună o

codicică ăului testament făcut — cine nu știă asta — pentru cea șopârlă. Uite: nu l-ar fi uitat nici pe lumea ailaltă pe unchiu-său Fanache ăl fără suflet, de s'ar fi îmbunat odată, c'o fărâmă, c'un sfert din sfertul comorii lui cea fără fund. Cum s'ar fi împăcat cu lumea atunci, cât o știă de zavistică și de rea!

Nici cel mai mic folos n'avea el de-o rușenie aşa de bogată. Nici folosul unei îndoeli în mintea oamenilor, c'ar putea moșteni, nu-l putea trage. S'ar fi mulțumit și pe atâtă, c'altfel ar fi scos capul în lume atunci, pe umeri cu putința unei viitoare bogății și n'ar mai fi fost „Bărbucică“ ăl fără cer și Dumnezeu. Dar de unde? Odată cercase să siluiască ușile mereu închise dela Strâmba, pe unchiu nu-l găsise și ibovnica-i întorsese spatele. Aşa că și mai rău își făcuse între cei cu care trăia, căci se dusese svon că unchiu-său nici să-l vadă nu vrea.

De gânduri de-astea ce-l amețiau cam des, violene, se feria cătputea și se hârșiă cu ce-i eră sortit lui.

Pe toată ziua la slujbă, între dulapuri și între mese, înghițind praf cu chila și miros greu, vită la plugul tuturor, până și celor defăra ce nu-l mai lăsau cu treburile lor:

— „Ia vezi Bărbucică, neică, n'a mai venit întărîrea aia pentru muncitorii bulgari la mine la Geamâna?“ Și el, iute, iute, iute, răsfoește și găsește, ca un spiriduș, ca să mulțumească pe moșier. Ori vine bogătașul nu știu care, grăbit:

— „Ia pune mâna de-mi fă formele pentru un pașaport, Bărbucică. Tine polu și două timbre, scrie petiția, iscălește-mă, trimite la casierie, ia recipisă și scoate-mi-l repede... Să mi-l trimiți acasă că plec diseară și n'am vreme să mai viu pe-aici.“ Mai picau și franci pentru osteneală, la câte o vreme.

Par că eră să se mânjească el cu franci, cătiva lei, acolo... Ce mai scofală? Pe el unchiu-său l-ar fi putut face om. Nici nu-i atingea, să făcea că nu-i vede și-i lăsă pe colțul mesii până ce-i ochia ahtiații de conțopiști și se repeziau pe ei ca golanii la pomană.

Într'o zi când veni împărtitorul postal cu teancul de depeși ale prefecturii, le luă Băr-

bucică să le ducă directorului. Cum desprindeă chitanțele i se opriră ochii pe una. Dela Strâmba, depeșea asta ce-i spunea de-i da o răcoreală pe frunte și o căldurică pe dinlăuntrul trupului? Din satul unde stăpânia Fanache nu se mai întâmplase să vină telegrame, că era norod liniștit prin partea locului, de borfași nu se auzia, și nici cu de-altele nu-i certă Cerul pe oameni, iar lui mâna nu-i mai tremurase încă pe o hârtie de-a slujbei, ca acum.

La cetit, directorul puseșe ochelarii.

I s'a mai părut lui Bărbucică că prin fiordul sticlelor ochii directorului licăresc cât o scăpare de amnar și prind o adumbrare sprâncenele. I s'a făcut amețeală, urechile i-au ăuit cu pocnete de nici nu mai deslușiat bine cu auzul când a plecat întrebarea din gura directorului:

— „Strâmbulescu!... N'ai dumneata un neam cu numele ăsta pe la Strâmba.“

— „Da“ a vrut să răspundă; când colo a sughită, a gemut, a tușit și s'a înneccat. De ce să-i zică „dumneata“ directorul care nu-i spunea decât „tu“ pân' aci. Mâna lui, cea deprinsă la cusătura pantalonului, a săltat ca dintr'un drâmb, s'a ridicat de-o schioapă în sus și-a fluturat colțul hârtiei ce vestia despre unchiul Fanache,

— „Ce ți-e ceasul ăl rău!“ urmă directorul. „Raportează subprefectul că proprietarul ăsta a pierit în flacări. Auzise un sgomot la țieiu în moară și bănuind niscai pungași, s'a dus c'o lumânare: au luat foc cazanele, s'a aprins moara, s'a întins și la case, au ars acareturile și-a pierit cu femeia lui cu tot. Erau cununați?“

Când s'a uitat directorul, Bărbucică dusește mâna la frunte și bolborosiă.

— „Ce ți-e Bărbucică?“

Bărbucică n'a mai știut, a amețit, a dat ochii peste cap și l-au prins în brațe scriitorii ce săriseră la gura directorului.

L-au întins pe o masă, l-au stropit și au început să-l frece pân' a deschis ochii. Să-i stea înima 'n loc și să nu mai învie de-așa izbitură...

Acasă l-au dus cu birja și două zile n'a știut de viață.

Cât s'au muncit doctorii până să-l pună

pe picioare! Iar la săptămâna, când s'a întremat și s'a încredințat că pe toată Strâmba și pe comoara dela bânci a rămas singur stăpân, odată și-a venit de tot în fire... Nu tu testament, nu tu ibovnică, nu puiu de moștenitor altul, — el și numai el.

Dar din minti nu și-a ieșit, nici nu l-au amețit averile. Toate nu plătiau pentru el decât că i se deslegă limba și n'avea să-i mai vorbească nimeni peste picior, de sus, cum îi vorbiseră o amărâtă de viață.

Prefecți, deputați, coconi, toți se făceau mărunți ca furnicile, o apă măloasă și el în față-le se simția cât un munte.

Și-a scris liniștit dimisia și-a plecat cu ea la prefectură. A intrat hotărît, de-adreptul, fără să se uite la odăiașul ce puseșe mâna pe clanță, să-l opreasă. I-a făcut un vânt, cât colo. Când a prins mâna prefectului și-a simțit-o într'a lui l-a luat cu friguri și degetile i se încleștau în palma ceea, albă, moale și îmbălsămată. Așa cu ciudă i-o hățănă, să-și descarce tot focul, ca dintr'o strânsoare să simță toți prefecții, căti i-a avut, cât l-au umilit ei de mult. De vorbele frumoase ce i-a îndrugat ispravnicul nici n'a auzit; a eşit zăpăcit și alb ca peretele la față.

Iar la vreo lună, ce să vezi! Cum veniau alegerile și dase strechia între politiciani, cine primi cea dintâi poftire la consfătuirea guvernamentalilor și totdeodată și la a opozitiei? Domnul Barbu Pleșcan.

Se băteau partidele pe el, cum se bătuseră altădată zapciile să și-l aibă de pomojnic.

La gânduri n'a stătut, că alegere n'avea de făcut. Cam știă el cât cântăresc și unii și alții. S'a dus la întrunirea cîrmuitorilor, că acolo se adunau obuzele subțiri și nașurile de ceară din pricina căroră pătimise el. Unde mai pui că întrunirea se facea în sălile prefecturii cea care atâția ani i se păruse lui o strigoaică mare și neagră ca înima mormântului ce-i rânjiă chemându-l înăuntru. Acolo intră și el acum cu fruntea sus, înălțat, și la rând cu toți căti îl priviseră pân' acia peste umăr.

Bărbile albe, favoritele cărunte, capetile pleșuve, țăcaliile unse, monoculurile și glasurile pițigăiate nu l-au uluit... Nici mânile ce i se 'ntindeau acum din toate părțile nu l-au

făcut să-și piardă cumpătul. Cele două degete ce-i rămăseseră slobode la mâna dreaptă în care ținea o mânuse mototolită, atingea, pe rând, mult spălatele pelițe. Îar locul din mijlocul canapelei, unde l-a poftit prefectul, nu l-a ispitit și s'a pus de-a șezut pe-un scaun, deoparte. El nici nu știă cât de mare avere ținea în mâinile lui și la câtă cinste-i dă dreptul moștenirea unchiului Fanache.

Dar și-a dat seama într'o clipă. Într'o clipă a 'nțelis și drumul ce-i deschideă nenumăratele averi. Oftase un șir de ani ca să se așeze pe-o treaptă cu cei mari și puternici și acuma i se făcea o silă văzându-se la olală și-o apă cu sufletile mânjite și inimile uscate ce se 'nvălmășau hămesite ca s'apuce din pradă. Ici un falit abia împiciorogat, colo un îmbogățit din înșelăciuni, într'un colț fostul zapciu hrăpăreț, aci întreținutul baboriștei cu pungi de galbeni, dincolo mituitul scăpat prin vicleniile femeii lui, — o apă și unul-și-unul cu toții.

S'a simțit plin până 'n gât și sătul peste măsură.

Nu stăteă mai bine în colțul lui cel umbros și curat de-acasă, cu munca lui, cu dragostea alor lui, necunoscut, necăutat și nechemat, puțin pentru o lume ca asta, dar mult în fața gândului lui?

A stat pe ghimpi, înghițind până la urmă toată vorbăria cea goală și a eșit întristat, ferindu-se de mâinile ce i se întindeau ca să păteze, par că, mâna lui cea ca stropită cu aiazmă.

Pe sală, prefectul l-a însotit rugândul să vină și la întrunirea de-a doua, vestită într'o sală mai mare și pentru toți.

A stătut la cumpănă Bărbucică:

— „De, știu și eu... dac'oiu aveă vreme, că plec mâine la țară.“

— „Dar cel puțin putem contă pe dumneata, domnule Pleșcan, ca pe unul de-ai noștri?“

De-ai lor! Nu. De-al nimău; nici de-al lor, nici de-al celor lași; de-al nici unora din minutul săstă; al casei lui numai și adeverat spunea, din inimă, că pleacă la Strâmba. Apoi hotărît:

— „Lăsați-mă pe mine. Am venit că m'ață chemat, că ne cunoaștem de mult, să nu ziceți, cine știe ce... Eu nu sunt de politică.“

Și a sburat pe scări, lăsând pe prefect cu amândouă mâinile întinse.

După ce umblase el? Ce-l rosee pe el ani și ani? Ce-i stricase lui odihna? Si cum eșia acum, când i se 'mpliniseră toate!...

Se simțiă răsplătit cu prisos de gândul cel nebun și începea să se gândească cu părere de rău la bietul unchiu Fanache. Astă, cel puțin, nu-și dăduse coatele cu tartorii, trăise de-o parte, nu se mestecase între ei, avusese și el o patimă dar nu făcuse nimăuia vr'un rău cu asta.

A doua zi, la Strâmba, și eșise în cale tot satul, cu popa, învățătorul, logofetii și isprăvnicieii în frunte, descoperiți și jelind pe fostul stăpân al pământului:

— „Ceasul ăl rău, cucoane Barbule, ceasul ăl rău... De ce-i stă scris omului în frunte n'are cine-l feră.“

Tot așa zisese și directorul, atunci, când cetise depeșea ce vestiă prăpadul bietului unchiu Fanache, și care dintâi îl lovise la inimă și era să-i taie firul vieții de atâta păcatătoasă bucurie, în odaia dela prefectură, unde-și îngropase cei mai frumoși ani din viață.

Și Bărbucică care nu ștuse de vreun ceas bun până acum, simți că-l trec o mie de nădușeli, își șterse fruntea de sudorile reci ce-l udau și lăsă basmaua și pe dinaintea genelor înrourate. Cu un fior adânc rostî împreună cu cei cari veniau să-l întâmpine:

— „Ceasul ăl rău, măre, dragii mei.“

Caton Theodorian.

Odiseu.

El rătăciă cu gândul dus acasă
La buna, credincioasa lui soție;
Iar ea, de când tot aşteptă să vie,
Atâta pânză 'n lacrimi destrămase.

Și au putut în calea lui să iasă
Primejdii fel și fel, ispite-o mie,
El le-a învins pe toate cu tărie,
Gândindu-se la dulcea lui crăiasă.

Ci totuși și pe el era să-l scoată
Din minți Sirenele cu-a lor cântare,
Vrăjind cu dulci ispite firea-i toată.
Cum se zbăteă să vie, tot mai tare
Frânghiile-l strângău ca să nu poată,
Până ce se stinse vraja 'n depărtare...

I. Borcia.

Mobile românești.

Arta decorativă țărănească a atras luarea aminte a păturilor culte nu numai la noi, ci și în țările din Apus. Acolo însuflețirea pentru arta plăzmuită de popor e mai veche și s'a lucrat foarte mult pentru cunoașterea și pentru aplicarea ei. Inspirațiile din popor și prelucrarea motivelor artei țărănești a de-

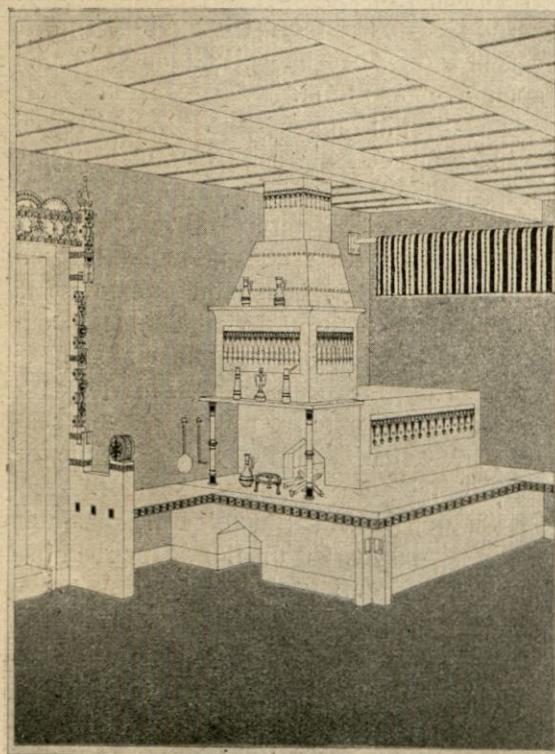
e vorba de arta noastră țărănească. E adevarat, că se pot constata și la noi influențe orășenești, mai ales în vremea din urmă, dar arta țărănească veche nu poate fi o imitație a artei orășenești, care a fost străină și necunoscută țărănimii noastre.

Care este, de pildă, originea artei decorative a țăranului român și ce influențe a suferit în urma contactului ce l-a avut neamul nostru cu alte neamuri, e o chestiune care desigur merită un studiu amănunțit. Ca să ne putem gândi, însă, la astfel de studii comparative, trebuie să adunăm foarte mult material și să cunoaștem desfășurarea artei țărănești a celorlalte neamuri conlocuitoare. Începutul de a adună material s'a făcut și se continuă cu sărguință. Putem deci nădăjdu că vremea când se vor face și cercetări științifice temeinice nu e prea îndepărtată.

Cu ajutorul cunoștințelor câștigate până acum, putem spune că avem o artă țărănească cu note originale și specific românești, care reoglindesc marile aptitudini artistice ale neamului nostru. Chiar și aceia dintre străini, care nu ne sunt prietini, spun că arta decorativă a țăranului român e o comoară de frumuseți, din care se poate naște o neîntrecută artă națională. Căci trebuie să recunoaștem, noi căturarii, că arta poporală e aproape singură națională în domeniul artelor plastice. Doar în architectura, pictura și sculptura bisericăescă găsim sporadic câteva mărturii artistice cu particularități interesante.

Pătura cultă, atât la noi cât și în România, voind să-și creeze o artă decorativă națională, e silită să se adreseze poporului, să prelucre și să perfecționeze motivele artei țărănești.

Vorbind despre melodiile poporale în muzică (Luceafărul, 1908, p. 339), am arătat atât importanța lor artistică cât și cea socială. Aceeași însemnatate și aceeași influență ar avea-o și motivele țărănești în arta decorativă națională, și anume: a) s'ar naște o artă națională, prin sinteze conștiente, din puterea de creație a susfletului românesc; b) am avea o artă, care s'ar adresa întregului neam, înrâurind puțernic apropierea păturilor sociale ale poporului nostru.

1. Odaie țărănească: vatra, hornul și cuptorul, aplicări după un vechiu original din Câmpulung.

venit, mai ales în Germania, o adevărată modă, care a făcut pe câțiva cercetători să se occupe mai deaproape cu originea motivelor artei poporale și să încerce să stabili notele originale și frumusețea lor. Unul dintre acești cercetători, Forrer¹⁾, dovedește că arta poporală e o imitație, e un fel de sălbăticire a artei orășenești. Părerea se repetă în tot mai multe reviste germane și a ajuns chiar și în broșurile de popularizare. (In „Führer zur Kunst“, vol. 5).

Această părere nu se poate susține când

¹⁾ Von alter und ältester Bauernkunst, Esslingen, 1906.

Tinem să fim bine înțeleși, când stăruim pentru introducerea motivelor poporale în arta noastră națională. Nu e deajuns să copiem motivele și să le aplicăm neschimbate, cum s'a făcut, de pildă, în câteva încercări de pictură bisericescă. Pictorii au luat motivele unui brâu și le-au pus pe o coloană, sau au aninat o cusătură de pe-o cămașă femeiască pe tunica unui sfânt, sau cu motivele unui covor au decorat ferestrele. Aceste sunt lucruri, care dovedesc lipsa de inventiune a decoratorului. Ca să ne convingem ce erzie se face cu o astfel de întrebunțare a motivelor artei țărănești, să ne gândim la bisericile zugrăvite de țărani. Niciodată nu vom găsi în opera lor primitivă asemenea dovezi a lipsei de pietate.

Motivele artei țărănești trebuie prelucrate, trebuie trecute prin sufletul creator al unui artist de talent, ca să poată da naștere unor opere naționale superioare și durabile. Invențiunea trebuie să vină în ajutorul artistului, ca să poată desăvârși creațiunile geniului poporal.

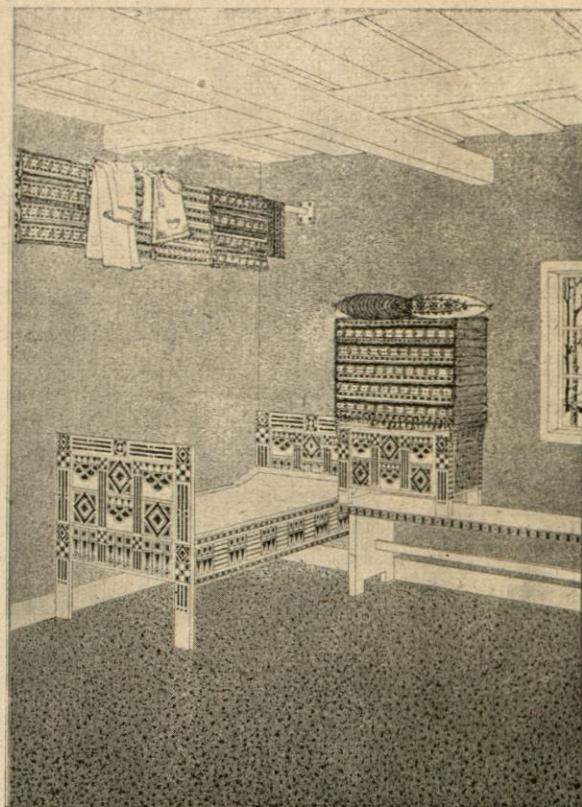
Numai în chipul acesta vom avea o artă trainică, născută din ființa noastră națională.

*

Dé bunăseamă nu facem o surprindere de toate zilele cetitorilor noștri, înfățișându-le, în acest număr, o parte cu totul nouă din arta decorativă a țaranului român. Alături de minunatele și bogatele motive poporale, de astădată avem norocul să publicăm și unele prelucrări reușite ale d-lui Ion Ștefureac, profesor-architect la „școala specială i. r. pentru prelucrarea lemnului“ din Câmpulungul Bucovinei. D-sa a făcut mai mulți ani studii amănunțite asupra casei și mobilierului țărănesc din Bucovina, mergând din sat în sat și adunând cu sfîrșenie toate lucrurile de artă veche țărănească. Tot d-l Ștefureac ne-a pus la dispoziție și fotografiile după originalele țărănești, care apar alături de compozиțiiile d-sale.

Până acum s'a vorbit așă de puțin despre mobilele românești, încât cei mai mulți nu-și vor fi închipuit că există și de acestea. Când am primit desemnările d-lui Ștefureac și noi am avut bucuria unei revelații. Nu ne închipuim că avem lucruri așa de minunate.

Aici la noi toți căți au văzut originalele compozиțiilor și aplicațiunilor d-lui Ștefureac au fost încântați de frumusețea artei țărănești, când are norocul să fie prelucrată de un talent real. Mijloacele materiale nu ne permit să reproducem în colorile originale decât două compozиții, care sunt dintre cele mai frumoase, dar nu sunt cele mai desăvârșite.¹⁾

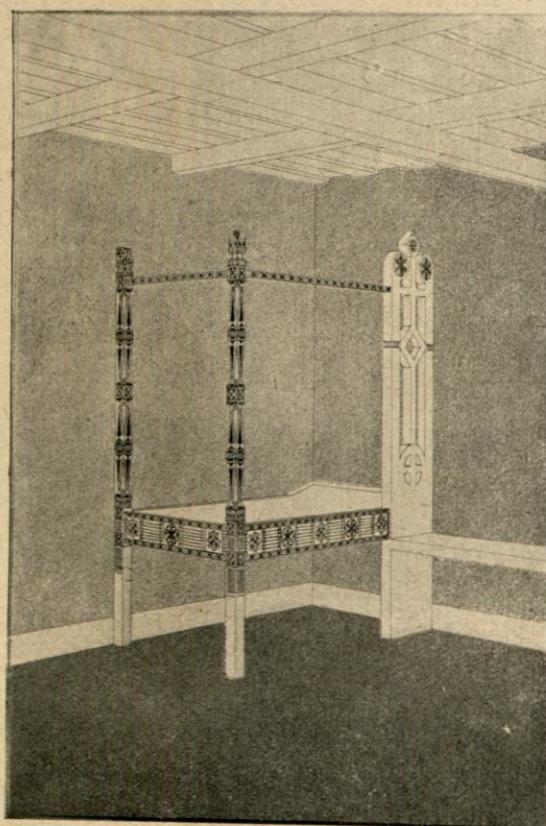
2. Odaie țărănească: patul, lada și culmea (aplicațiuni după vechi lázi țărănești).

Despre mobilele românești s-au scris numai câteva articole. În „Zeitschrift für österreichische Volkskunde“ (Fasc. I—III an. XII. 1906) d-l Ilie Veslovski (Weslowski), directorul amintitei școale din Câmpulung, publică un mic studiu intitulat „Die Möbel des rumänischen Bauernhauses in der Bukowina“. A apărut, împreună cu ilustrațiile interesante,

¹⁾ Vezi adăusul la acest număr: I. Ladă țărănească, compoziție originală după un vechiu cuier aflat în comuna Pojorita și II. Leagăn țărănesc, compoziție originală după un vechiu leagăn aflat în comuna Păltinoasa (înfiul Câmpulungului).

și în revista „Junimea Literară“ din Cernăuți (An III., 1906 Nrii 5 și 7).

In România de câțiva ani există societatea „Domnița Maria“, care vrea să reînvieze industria casnică, și anume: olăria, țesătoria, mobilierul și alte ramuri industriale. A publicat și câteva concursuri între artiști și meseriași, pentru a crea modele practice cu ornamentație specific românească. Din prilejul concursului pentru mobile, d-l Al. Tzigara-Samurcaș, di-

3. Pat bătrânesc cu stâlp (compoziție originală după un model vechiu din Câmpulung).

rectorul muzeului de artă națională din București, publică în „Con vorbiri Literare“ (1908 Vol. II., p. 312 și urm.) o cronică artistică despre rezultatul concursului, reproducând cele trei compozitii premiate ale d-lor Gh. Lupu, architect, O. Roguski, desemnatatorul muzeului de artă națională, și Hugo Storck, architect. D-l Tzigara-Samurcaș pomenește de niște încercări ale d-lui architect N. Ghika de a compune mobile cu ornamentație românească, publicate în revista „Architectura“, pe care nu o cunoaștem.

Dacă s-au ocupat aşa de puțini de mobilier românești, nu e nici o mirare că nu sunt cunoscute.

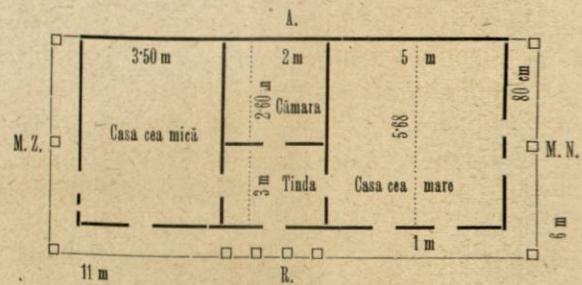
Vom descrie deci mai pe larg mobilierul unei odăi țărănești, cu gândul de a trezi și la noi interesul față de această ramură a artei țărănești. Poate unii se vor îndemna să adune pentru „Muzeul Asociației“ vechile mobile țărănești dela noi. Poate alții, cei cu dare de mână, se vor hotărî să înființeze și în Ardeal un atelier, în care să se lucreze mobile românești, ca la școala din Câmpulung.

Descrierea ce urmează se mărginește numai la mobilierul odăilor țărănești din Bucovina și o facem pe baza studiului d-lui Veslovski, a unor însemnări pe cari a binevoit a ni le pune la dispoziție d-l I. Ștefureac și a amintirilor noastre personale din satele din Ardeal situate la granița Bucovinei și Moldovei, în cari sate casele țărănești sunt aproape identice cu cele din Bucovina.

Casa țărănească din Bucovina e de obicei făcută din bârne necioplate, așezate orizontal unele peste altele și închise la cornuri în „chiutori“ (cetori).¹⁾ Casa e așezată cu fața întotdeauna spre răsărit. Pereții pe dinăuntru — în cele mai multe cazuri și pe din afară — sunt lipiți cu lut și văruși. Tavanul e din grinzi patruungiulare și din scânduri așezate peste grinzi aşa fel că tot peste două scânduri, la o distanță de 10 cm, se pune o a treia, acoperind spațiul liber.

Pe jos e sau podeală de scânduri sau e pământ bătut și netezit cu muruială.

Casele oamenilor mai cu stare au de obicei patru încăperi: tinda, cămara, „casa cea mică“ și „casa cea mare“. Secțiunea fundamentală a unei asemenea case e următoarea:

¹⁾ Despre construcția caselor din Bucovina vezi articoul d-lui I. Ștefureac, în „Junimea Literară“, Nrii 2 și 3—4 din 1909.

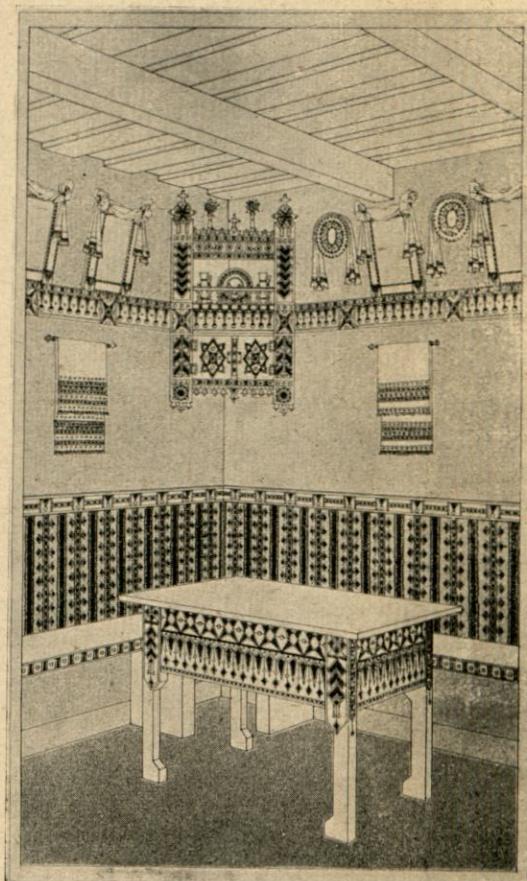
„Casa cea mare“ (sau „casa dinainte“) e pentru zile mari și e cea mai împodobită. „Casa cea mică“ e odaia de locuit. Aranjamentul din „casa cea mare“ e de obiceiu precum urmează. Îndată la stânga intrării, în colț, e vatra, hornul și cuptorul (fig. 1.). Hornul e așezat în față pe doi stâlpi, iar partea de dinapoi se rezămă pe cuptor. Stâlpii se numesc și „pociumbi“ și sunt de lemn în muchi sau struiți, adeseori crestăti și înfloriți. Hornul are pe de margini două „pichiciuri“ (la noi „pleșcă“), pe cari se pun obiecte de decorație. Hornul sfârșește deasupra cu „cahla“, prin care se strecoară fumul în podul casei. Atât hornul cât și cuptorul în unele case vechi e împodobit cu figuri geometrice. La stânga vatrlei se află „cotruța“, o gaură între cuptor și perete, iar dedesuptul vatrlei e „cotlonul“ pentru așezarea lemnelor. Vatra, spre ușe, se continuă cu o „lăicioară“, care se sfârșește cu un stâlp frumos crestăt, care sus sprijinește cuierul cu blide.

In colțul dinspre miază-noapte și apus e așezat patul. Lângă pat, pe laiță, lada cu zestre, — bătrânii o numesc și „secriu“ —, iar pe peretele dinspre apus e culmea (ruda, prăjina), pe care sunt întinse covoare alese, țoale și haine de sărbătoare. (fig. 2.).

Lada s'a introdus în mobilierul țăranului în veacul al 16-lea și 17-lea, după cum ne spune d-l Veslovski. In ea se păstrează mai ales hainele de nuntă — cu cari se și îngroapă celce a nuntit cu ele — dar se întrebunțează și pentru schimburi, pânzături și alte veșminte. In vremurile de demult lada o făcea mirele cu multă osteneală și șicusință. In preajma nunții o dăruiă miresii. Cei mai bogăți dăruiau chiar și mai multe lăzi. Astăzi lăzile se cumpără din târg și sunt primitiv luate și numai vopsite.

Construcția lăzilor vechi se deosebește de cele pe cari le găsim la alte neamuri. Ele n'au picioare de loc sau sunt foarte scurte. Se fac din lemn de tisă, de stejar, de paltin, dar mai ales din lemn de fag. Sunt toate gravate, încrestate și adeseori policromate, rar de tot împodobite cu foi de metal. La boitul lor se întrebunțează numai materii extrase din vegetale, a căror coloare nu se șterge la soare. Adeseori săpturile se ung

cu ceară colorată și astfel se obțin frumoase nuanțe de colori. Ornamentica e din cercuri și spirale săpate, dar se întâlnesc și alte crestături. Unele lăzi dobândesc colori frumoase, stând în fum sau învechindu-se (fig. 6—11). Asemenea lăzi se găsesc rar, și la noi. Am văzut una și în Oltenia, unde se numește „lacă“.

4. Odaie țărănească: masa, laiță, colțarul și icoana (compoziție originală după obiecte vechi țărănești, colțarul e compus după un vechiu blidăr aflat în Mănăstirea Putna).

Patul. Forma primitivă a patului a fost patul făcut dintr'un stâlp înalt până în grindă, bătut în pământ și din scânduri ce împreunau stâlpul cu amândoi pereti. Ca o continuare mai desăvârșită a acestei forme primitive se poate socoti patul bătrânesc (fig. 3.), care se găsește mai ales în părțile muntoase ale Bucovinei. Ele au, de regulă, tot un stâlp care ajunge până în dreptul culmei, terminându-se într'o rozetă. Dar se găsesc și paturi

5. Blidár (podisor) din Pojorîța (ținutul Câmpulungului), vechiu de 100 de ani.

bătrânești cu trei stâlpi înfloriți. În acest din urmă caz unul dintre stâlpi e prins de laiță, iar al treilea e fixat de perete. Stâlpii sunt împreună uneori, deasupra, prin chingi de lemn.

Compoziția d-lui I. Ștefureac poate servi ca model pentru aşa numitele „paturi cu polog“, cari se întrebunează în casele boeresti.

Mai amintim că pe pat, când nu e întrebuițat, sunt așezate țoale și perini de zestre, ca și pe ladă.

Dela pat în jurul pereților, până în dreptul ușei e laița de șezut. Forma cea mai veche a laiței este prispa de piatră sau de lut, din care s'a desvoltat laița simplă, fără spătar. Laița cu spătar apare numai în veacul al 17-lea, după d-l Vesslovschi. Spătarul era mobil

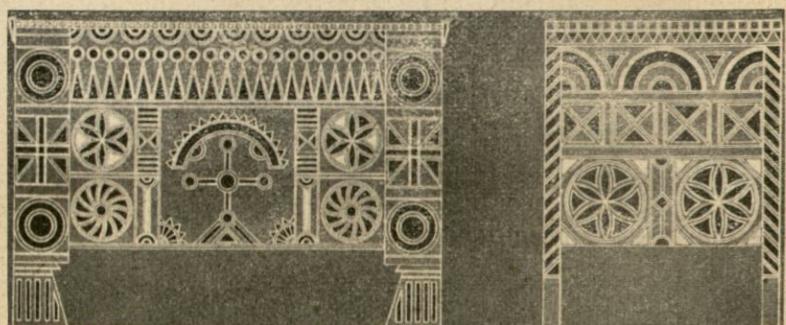
și laița se întrebuiță mai ales ca pat pentru copii, mutându-se spătarul dela perete, fără ca laița să-și fi schimbat locul, aşa că peretele acoperit cu covoare rămâneă ca un al doilea spătar și astfel copiii nu puteau cădea noaptea din pat. Laița mobilă, cu spătar, (fig. 17.) e și mai recentă.

In colțul dinspre miază-noapte și răsărit al odăii țărânești e așezată masa, dinaintea celor două laițe (fig. 4). Deasupra mesei, între pereți, e „colțarul“. Pe cei doi pereți icoane sfinte (spre răsărit) și lumești (spre miază-noapte), ștergare alese, năfrâmi, talgere și ulcioare zmălțuite. In satele din Ardeal de lângă frontieră Bucovinei deasupra fereștilor, pe cei doi pereți aproape de tavan, sunt așezate cuierele, de cari atârnă ștergare și căni. Deasupra laiții, peretele e îmbrăcat în covoare (plocuze).

Masa s'a desvoltat probabil din ladă, prin prelungirea picioarelor. Mesele se întrebunează și astăzi ca dulapuri de haine. Înălțimea meselor variază între 78—90 cm., iar lățimea între 30—40 cm. Picioarele stau vertical, dar sunt și cu picioare plecate puțin în laturi. În partea de jos piciorul e mai lat, ca masa să stee mai bine. Picioarele sunt legate deolaltă, jos, prin chingi. Mesele se sculptează numai pe laturi și pe picioare (fig. 12—14).

Lângă colțul dinspre răsărit și miază-ză e blidárul („podisorul“) (fig. 5). Blidarele nu sunt vechi și nici nu sunt aşă de înflorite ca alte mobile. Mai de mult locul blidarelor îl țineau polițele sau cuierele.

Dintre mobilele aflătoare într'o casă țărânească din Bucovina mai amintim Leagănul (vezi adausul). Forma lui primitivă e un

6. Lăda țărânească (compoziție originală după o lădă veche aflată în comuna „Fundul Moldovii“, ținutul Câmpulungului).

trunchiu de răchită scobit, cam de 90 cm. lungime. În casele săracilor și astăzi se întrebunțează covata în loc de leagăn. În Bucovina mai e cunoscut leagănul din lete sau din împletituri de nuele, care se acață de grindă. Forma pe care o publicăm e cea mai desăvârșită. Leagănul se face numai din lemn de paltin sau de brad, din nuele de alun sau răchită.

Credem, că din cele de mai sus și cu ajutorul ilustrațiilor, oricine își va putea face o icoană a aranjamentului unei odăi, țărănești din Bucovina și va putea să admire frumusețea și originalitatea mobilierului țărănesc din această provincie românească.

La noi desigur în multe părți aranjamentul odăilor țărănești e altul și ne-am bucură, dacă cetitorii ne-ar trimite descrieri de interioruri de case și de mobile din diferite ținuturi.

Despre mobilierul vechiu din Bucovina trebuie să mai spunem că era lucrat de țărani. Construcția mobilelor era trainică și făcută numai din lemn, nici metalul nici cleiul nu se întrebunță. Unele dintre mobile erau strujite, ceeace dovedește că strugul e cunoscut de mult de Românii din Bucovina.

Ornamentația se compune din figuri geometrice. Mai des se întrebunțează triunghiul și cercul. Întâlnim și decorațiuni cu figuri geometrice mai complicate. Se observă și străduința de a stiliza formele plantelor și animalelor. Semnul crucii e deasemenea foarte întrebunțat aproape pe toate mobilele. Colorile principale cari se întrebunțează sunt: cafeniu (mai ales câmpul), negru, galbin auriu și roșu închis.

7. Ladă aflată în Șaru Dornei; (vechimea cam 150 de ani).

În ornamentațiile și în săpăturile de pe toate mobilele trăește sufletul țăranului român din Bucovina. Însușirile artistice ale firei sale îl face să înfrumusețeze tot ce-l încunjoară.

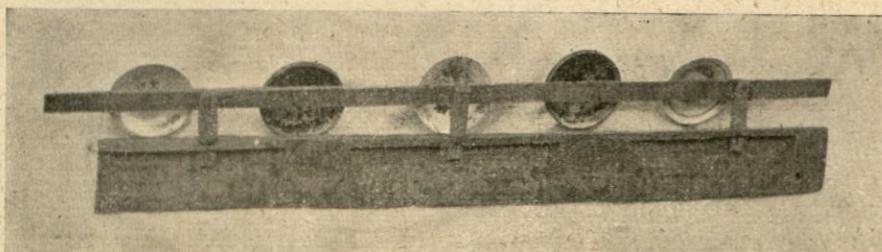
Cum se poate naște din motivele țărănești artă decorativă națională superioară, o doveză descopărțiiile d-lui Ștefureac, care aplică decorațiunile poporale chiar și la mobilele moderne (fig. 15—20).

Aceste mobile se și execută la școala din Câmpulung, unde ar fi bine dacă s-ar duce și băieți dela noi. Aceștia, întorcându-se acasă, ar putea deschide ateliere de industrie națională, care de bună seamă s-ar rentă.

Din desemnările d-lui Ștefureac desigur vor ști să profite și artiștii cari caută motive naționale. Le recomandăm și revistei „Munca“ din Sebeșul-Săsesc.

Nădăduim că acest articol va îndemna pe mulți să se ocupe mai deaproape cu arta noastră țărănească, care e chemată să câștige un nou titlu de mândrie neamului nostru.

Oct. C. Tăslăuanu.

Cuier aflat în Pojorita; vechimea cam 200 de ani.

F r a g m e n t .

Triumfători veți trece 'nainte împreună,
 Purtând pe fruntea voastră a mirtului cunună,
 Și veți privi din slava, ce 'n vraja ei v'a prins,
 La cel rămas în urmă — un biet pribeg învins.
 Ați vrea ca să simt și eu a voastră înnălitare,
 Să tremure durerea în trista mea cântare,
 Ci eu din umbra-mi sfântă voi râde de eroi, —
 Nu, nu sunt eu învinsul, învinșii sunteți voi.
 Voi, cei mânați de teamă, cu moartea logodîți,
 Voi, cei fără de suflet, de praf ademeniți,
 Al meu e răsăritul cu focul lui prea sfânt;
 Al meu este apusul cu scumpul lui veșmânt,
 Al meu e visul tainic al liniștitei sări
 Și vuetul puternic al turburătei mări,
 A mea este iubirea și dorul e al meu,
 A mea este cântarea, al meu e Dumnezeu.

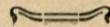
Voi ce-aveți pe o lume spre haos călătoare ?
 Deschisă groapa largă v'asteaptă în cărare.
 Al meu este seninul din zilele de vară,
 A mea este furtuna și-a codrilor fanfară.
 Lumină port cu mine și duc cu mine cântul,
 Și gândul meu străbate și cerul și pământul.
 Ca un păcat v'atârnă de brațe lanțul greu,
 Dar, în uitarea-mi scumpă eu am rămas al meu,
 Înveșmântat în haina mărețului meu vis.

Voi m'ați lovit cu ură, eu ochii am închis,
 Voi mi-ați cerut strigarea și plânsul de durere,
 Eu am rămas acelaș în lunga mea tăcere,
 O lacrimă voit-ați din jalea mea adâncă,
 Eu am rămas în valuri încremenită stâncă.
 Lovită de oțelul piticilor pigmei,
 În ochii mei o clipă au fulgerat scânteie:
 Chiar de-ar lovî într'ânsa străvechiul prooroc,
 Aceeaș stâncă tare vârsă-va numai foc!

Nu, nu sunt eu învinsul. Pierîți voi, eu trăesc,
 Și voi trăi de-apururi și milă nu cerșesc.
 De drumul vostru astăzi la ce-aș mai vrea să știu? —
 Voi sunteți morți, — de-apururi deasupra voastră-s viu
 Și de-ați urcă deasupra-mi al munților colos,
 Din groapa mea afundă eș-i-voi luminos,
 Cum iese'n zori de ziua al soarelui sfânt chip,
 Cum iese diamantul din firavul nisip,
 Și nu va putea umbra spre mine să s'abată.

Se 'ntreabă'n zbor vulturul de-a fost iubit vreodată?...

I. U. Soriciu,

O aniversare.

Plecasem de dimineața la oraș cu niște prietini. Vremea era lăimpede, răcoroasă, și răsuflul brazilor plouați de cu noapte pătrundează de pe coaste până jos pe drumul pietros, ca o bură fină, parfumată. Caii alergau în trap pe unde era calea mai netedă, apoi deodată se opriau la pas, când bolovanii li se punea înainte.

„Iată măi, pe drumul acesta blăstămat au să ni se sfarne oasele! zise Marian Oprea. Dar să fi visat astă noapte că de zece ori ne răsturnăm până la oraș, tot plecam. Am eu azi aşă un chef și vreau să-mi petrec.“

Eu și cu Ionașcu ne privirăm cu înțeles. Știam și noi pentru ce mergem azi la oraș. Marian Oprea avea să-și primească leafa pe-o jumătate de an, ceva peste o mie de coroane.

„Las, nene Marian, avem să ajungem numai decât în drumul ţării, și de-acolo zburăm apoi. Așă-i, Vartolomei fărtate?“ Și Ionașcu trase de suman pe slugă să răspunză. Vartolomei își întoarse cu greutate capul și bombani. „Așă-i de aşă, dar până aici pierdurăm doue potcoave.

— Nu-i nimic, voinice, doar la oraș mergem. Batem altele, batem altele de argint“ zise râzând nenea Marian. Și de-aici încolo începurăm a-i da cu povestile, cu amintirile, trezite toate de cuvintele lui Marian Oprea. Da, mai demult se pomeniau prin părțile acestea cai potcoviți cu argint. Mai de mult, când băieșii mergeau la oraș, Lunea, cu aur mult și se întorceau Joia datorii și flămânci. Atunci era lume odată, că porniau la oraș aproape toți din sat, nu ca azi zece — cinci-sprezece.

Dacăpuci odată în drumul ţării, caii nu-i mai poți țineă în paș. Iși încoardă grumazii, și subție par că picioarele, și roțile numai sfărăpe pe drum.

Când ne-am dat jos din trăsură, nenea Marian privi cu băgare de seamă la veșmintele, și stă cu un deget încordat, gata să spulbere firul de prav ce l-ar fi văzut. Dar drumul era umed de plojă cernută peste noapte, și nenea era tare voios, că veșmintele lui erau cum le-a scos dimineața din dulap.

„Las' c'așai bine, zise mulțamit, să vadă orășenii că nici noi nu suntem urși din pădure.“

Ne despărțirăm apoi, fiecare după treburi, după ce ne-am dat locul de întâlnire. „La Hotel Central, zise nenea Marian. Care va fi nainte să bee bere și să aștepte, dar să nu-l pună dracul pe careva din voi să plătească. De astă una mă îngrijesc eu astăzi.“

Vezi bine eu și cu Ionașcu n'avurăm multe isprăvi de făcut, și la unsprezece eram cu berea înainte la Hotel Central și-l așteptam pe nenea Marian. Trecuse amiază când sosi, găfăind și asudat. Era tare încruntat și se puse la masă aproape mărios.

„Să-i dai dracului de oficianți. Unul mai surd ca celalalt, și toți pe-o formă de uricioși. N'ai voe, nene, să fumezi o țigară, abia de poți ajunge la un scaun să te odihnești, și te ține două ceasuri până isprăvește cu tine.“

Dar dupăce bău trei păhare de bere, nenea Marian își uită de funcționarii aceia prăpădiți, și începă să poruncească birtașului prânzul pentru trei și vin pentru nouă, bătând ușor cu degetul în masă.

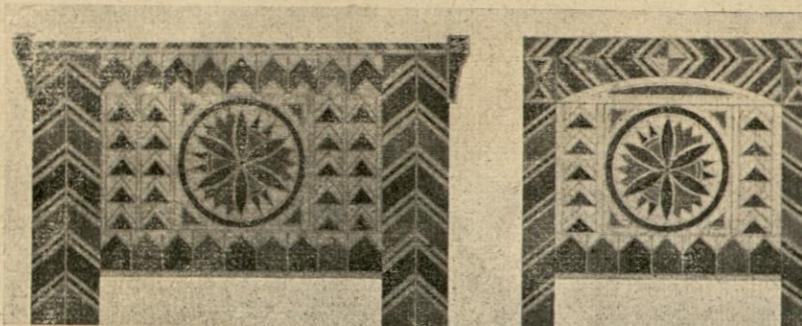
În sală se adunară în grabă mulți străini și începură să mânânce grabnic, lacom. Dintr-un colț se auzi încordatul viorilor, ca un țirăit de insecte necunoscute, și numai decât un cântec de dragoste, o romanță veche începă să umple sala.

Oaspeții vorbiau mai tare acum, se aplecau unii spre alții, și vedeați numai cum li se mișcă buzele. Nenea Marian Oprea zise necăjit:

„Asta nu-i banda lui Pătru! Eu astăzi am gust să-mi cânte bătrânu!“ Și văzând pe birtaș îl chemă îndată și-i spuse dorința.

„Astăzi nu cred să cânte. L-am văzut de dimineață cum a trecut spre cimitir, și eu știu ce însemnează aceasta. Ba stai numa, adause birtașul plesnindu-și palma de frunte azi de bună seamă n'are să cânte.“ Și el își roti odată privirea prin sală, apoi zise: „Azi se împlinesc cincisprezece ani dela moartea fioru-so, Laia, și cred că n'are să iasă nici din casă.“

Dela spate se auzi un glas cunoscut: „Drept are dumnealui. Azi bătrânu e foarte amărît.“

8. Ladă țărănească (copie cu unele modificări după o veche ladă aflată în comuna Varna, ținutul Câmpulungului).

Privirăm înapoi și iată-l pe Vasile Costinaș, un bun prieten, de-aici din oraș, al nenii Marian.

Noi eram pasări rari pe la oraș, aşa la o lună două de ne duceam, duși de trebi, ori dornici de un chef. N'aveam dar de unde sătii datinile bătrânlui lăutar. Privirăm nedumeriți la noul sosit, dar acela nu mai zise nimic, ci se așeză pe scaunul arătat de nenea Marian. Păreă că nu se bucură de loc că ne-a întâlnit, păreă că numai de silă se pune cu noi la masă.

Incepurăm să bem și să vânturăm nimicuri pecând noul sosit taceă mereu. După ce deșertă și el câteva păhărele, își ridică privirea din pământ, și ne zise: „Azi pentru mine e o zi tristă. Eu țiu la bătrânlul Pătruț mai mult ca la tata. Și chiar azi, când în sufletul lui se coboară o amintire aşă de dureroasă, l-au părăsit toți fiorii cari cântau în taraful lui. Aseară fusesem într'altă ospătărie. Acolo cântă bătrânlul cu ai lui. Și dela o vreme, după pauzele ce le faceau, eșia căte unul cu vioara subsuoară, după ce înainte amenință cu pumnul. L-am întrebat pe Pătruț care-i pricina neînțelegerei. „Iată, domnule, îmi zise, aștea-s niște dobitoace. Cer dela mine ce nu se poate. Vreau să cânt și mâne cu ei, că-i zi de târg, da eu mâne nu pot cântă. Eu mâne am altceva de făcut.“

Am știut îndată la ce se gândește bătrânlul, și n'am mai zis nimic! Azi dimineață aud, că toți fiorii l-au părăsit.

— Dar bine, frate Vasile, cum se face, de are bătrânlul aşă datini ciudate. Eu n'am băgat de seamă aşă ceva la dânsul.

— D-ta, nene Marian, ai umblat rareori

pe-aici, dar noi cari îl cunoaștem și-i știm povestea, nu ne mirăm de loc. Să vezi d-ta, bătrânlul acesta e un om minunat. Acum știi cu toții cum cântă. De bună seamă l-ați auzit, ca orice străin cântând aşă de-ți merge la inimă. Dar noi, cei de-aici, l-am auzit adeseori, abia izbutind să scoată o melodie.

Atunci baciul Pătruț e supărat, și niciodată nu va mai fi aşă de întristat ca astăzi.“

Vasile Costinaș își drese glasul, beu două păhare de vin și începă: „Astăzi se cade să vorbim despre bătrânlul. Și după ce eu îl cunosc mai bine ca dumneavoastră, am să vă spun mai multe celea despre el.

Eu am venit în orașul acesta ca oficiant Tânăr. Imi începusem cariera undeva departe de aici, într'o parte de țară de cari mă leagă multe amintiri. Am plecat chiar când intrăsem în relații mai strânse cu o fată, și a trebuit să uit pentru totdeauna. Ajunsesem aici sara, și trăsei la un birt, cu sufletul plin de durere și de ură față de lume. Cinai puțin, și chiar gustam niște vin, când dintr'un colț al birtului se pornește suspinul unei vioare. Mă trezesc eu bine, mă infiorez, mă cutremur, ochii mei se leagă de lăutarul din frunte, care stă drept, într'o ținută împărătească. Vioara lui visă par că răzimată de piept și melodia curgeă ușor și lin. Păreă că nu coardele cântă, ci păreă că arcușul se joacă numai, adie, iar din sânul vioarei iesă suspinul acela, ca și când de mult ar fi fost închis acolo. Eu ce-am făcut? Eu l-am chemat lângă mine, eu l-am pus pe scaun, eu i-am dat de mâncat și de beut. Și dimineață nu mai aveam nici o para. Dar noaptea aceea a fost cea mai frumoasă din viața mea. Eu nicicând nu m'am simțit aşa om ca atunci, inima mea nicicând nu și-a deschis toate comorile ca 'n noaptea aceea, iar gândul meu nicicând nu s'a înălțat atât de sus ca atunci. Imi păreă uneori că-i lângă mine o suflare dumnezeiască, și că eu însu-mi trec, dus de suflarea aceasta, peste pământ,

prin aer, prin întreg universul, ca un semizău.

Așă l-am cunoscut eu pe Pătruț, și de atunci el a fost pentru mine un adevărat părinte. În toate durerile cele-am avut — mânăgăerile prietenilor, ori ale părinților, m'au lăsat reci.

Singură mânăgăerea viorii lui mă alină și mă înbârbătă.

Dela o vreme începurăm să cinăm împreună, la acelaș birt. Într'o sară veni să mă întimpine foarte voios.

„Domnule Costina, îmi zise, am să-ți prezint pe un muzicant nou, venit acum din capitală. A stat trei ani acolo, și cred că are să-ți placă.“ Privii la el mirat, dar Pătruț se strecură grabnic afară și veni îndată însoțit de un Tânăr, înalt, palid, cu mustață neagră.

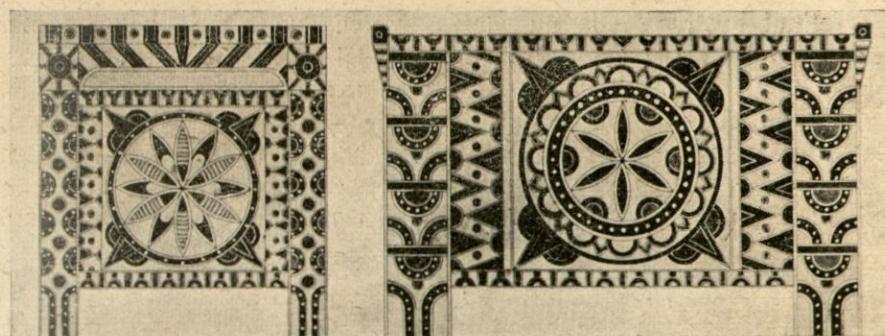
— E ficiarul meu, Lăiță.

— Cum se poate, frate? D-ta n'ai amintit o singură dată că ai ficiar! — Tânărul se aşeză pe scaun, își luă vioara de subsuoară și o puse pe genunchi.

— Nu ți-am amintit, Domnule, pentru că știam eu că are să vină și să ți-l arăt. De acum n'are să mă părăsească mai mult. Amândoi vom cântă de aici în colo, poate să mai învăț și eu ceva nou! — zise Pătruț privind cu dragoste la ficiar.

După cină mi-au cântat amândoi, ca la un prieten vr'o trei cântece. Privirea lor se pierdeă în nemărginit, numai în răstimpuri, ca atrase, privirilor lor se întâlneau, iar eu doream să nu se mai sfărșească acelea trei bucăți. De-aici încolo birtașii se luau la ceartă pentru cei doi muzicanți. Unde cântau ei se adună toată lumea, iar crășmele cele-alalte rămâneau pustii. În vr'o cinci ani făcură avere frumoasă, și bătrânul mai avea o singură dorință: să-și însoare feciorul.

Dar Lăiță acela era o fire foarte închisă, era o sărbătoare pentru bătrânul când Lăiță zâmbea. Dar feciorul sta mai mult tăcut, ca și când s'ar gândi mereu la ceva, ori ca și

9. Ladă țărănească (compoziție originală după o veche ladă din Vatra Dornei).

când o durere adâncă l-ar apăsa mereu. Bătrânul îl grijea ca pe-un copil mic, când mergeau spre casă îl învăluia bine în manta, când era cât de puțin abătut, nu-l lăsă să se scoale, ci veghiă la căptăiul lui.

Și nu ștui un vierme vechi rodea în Tânărul acela, ori numai decând a venit aici în oraș să încuibat ceva în inima lui. Dar de slăbit slăbea pe zi ce merge, și Pătruț îmbătrâneaază văzând cu ochii.

Când muri Lăiță, se strânseră multe inimi de durere, și tinere și bătrâne. Dar inima lui Pătruț nu se strânse, ci se împietri. Mi-aduc aminte ca acum. Ziua de înmormântare căzuse pe o Dumineacă, și tot orașul era 'n tălpi. Cântără clopoțele dela toate bisericile și, în frunte, după preot mergea taraful lui Pătruț plângând încet din viorile înădușite. Bătrânul urmă după sicriu, cu ochii uscați, cu capul frânt în piept, și din când se 'mpedecă de vr'o piatră de pe drum. Oamenii urmău tăcuți, nu erau obiceinuitele povești dela înmormântări.

La groapă, când trupul lui Lăiță era să fie coborât, bătrânul făcă un semn, să mai aștepte puțin. El își ridică încet vioara de sub pardesi, o puse sub bărbie, și începă un cântec nou, necunoscut. Niciodată nu ștui de-a fost cântec. Ștui că pe când a treia oară ridică arcușul, n'a mai fost un ochiu care să nu lăcrămeze, afară de ochii lăutarului. Era ceva neînchipuit în tonurile acelea, în melodia aceea. Părea un bocet de vorbe, numai cât vorbele nu se pot spune, părea că zice: „lată mă duc, iată se duse, o nu-l lăsați, o nu mă lăsați. Dormi în pace, o dormi; dormi, o dragostea mea.“

Pretinul nostru Vasile nu mai putu zice nimic. Ochii i se scăldară în lacrimi, își plecă capul pe masă și începă să suspine.

Iar prin sufletele noastre se coboră deodată durerea adâncă pentru pierderea acelui Tânăr pe care nu l-am cunoscut, treceau frânturi din cântecul de moarte al bătrânlului, și

ne trezirăm numai deodată că ne ridicăm toți trei și zicem într'aceeaș vreme: Mergem!

Pe drum spre casă nenea Marian ne-a zis: Tot am făcut noi un bine azi. Dacă n'am putut să ne petrecem cu Pătruț, am aniversat cu el moartea lui Lăiță.

I. Agârbiceanu.

De departe.

Plecam să-mi port melancolia pe 'ntinsul apelor tăcute,
Dar tu priveai nepăsătoare spre largul mării plin de lună
Și-n cea din urmă însurare ce-o petrecurăm împreună
Tu nu mi-ai spus măcar o vorbă: nici „stai“, tu nu mi-ai spus nici „du-te“...

În ochii tăi furați de noaptea deschisă larg pe 'ntinsul mării
Zadarnic încercam să cau regretul clipelor apuse,
Că 'n ochii tăi, ca peste valuri, atâtă liniște căzuse ...
... Ah, ochii mari în care-odată ardeă simbolul adorării !

Te-am sărutat prelung pe frunte — pe fruntea palidă și rece —
Și ochii tăi, închiși, o clipă, s'au redeschis să mă privească:
Pe cerul lor, aceeaș noapte încet-încet porneă să crească
Și-aceeaș nepăsare-a nopții în fundul lor păreă că trece...

Urcă luceafărul de seară pe cerul plin, urca și luna...
Un ceas apoi... și depărtarea sporează oştirile-i de unde,
Iar apele 'ncepeau să 'nalțe acorduri sombre și profunde
Și te-am văzut abia atuncea, — pierdută pentru totdeauna...

Abia atunci simții că basmul visat de noi atâtă vreme
Iși risipează în fumul sării minunătoarea-i feerie:
Frânturi de vorbe și extaze... îmbrățișări... melancolie...
Amurguri palide... amurguri de trandafiri și crisanteme...

Suntem departe unul de-altul. Tu m'ai uitat de-o veșnicie,
Căci numai patimi și ispite cărarea ta încrucișează...
Coboară sufletu-ți într'una; al meu și-acum te mai visează,
Al meu și-acum te mai înalță — spre culmi de vis și poezie...

... În zare, luna se ridică întreagă, palidă, ușoară
Ca 'n cea din urmă însurare ce-o petrecurăm împreună...
Visezi acuma? Or contempli, din țara ta, aceeaș lună?
... Eu o privesc cum se înalță, tu o privești cum se coboară...

Victor Eftimiu.

O școală.

O minunată școală pentru învățatura lumii întregi, pentru învățatura noastră mai ales, în momentul de față este Japonia. Ce știam noi de Japonia până mai deunăzi? Și iată că deodată a răsărit ca o țară nouă. Țară din basme. S'a răsboit acum cincisprezece ani cu uriașa China și a lămurit, într'o strănică lecție de arme, că una-i numărul și alta-i puterea. Cei cari s'ar fi căzut să tragă mai multă învățătură din răfuiala aceea ar fi fost Rușii. Dar popoarele mari învață greu. A trebuit deci să-și aibe și ei lecția lor. Un răsboiu crâncen, cum dela Napoleon I nu se mai pomenise, a dovedit lui, ce nu-și putea crede ochilor, că omuleții aceia tăcuți, spânatici și galbeni la față, cu nasul turtit și pleoapele umflate — „maimutele acelea caraglioase“, cum le ziceau Rușii disprețuitori, alcătuiau, pe bucătăica lor de pământ îngrădit de mare, cel mai hotărât și mai ales popor din zilele noastre.

In ce stă puterea acestor oameni mici, cari s'au încumetat să se bată cu cea mai temută împăratie, ș'au biruit-o? Pe uscat, pe apă, în cetate — la câmp deschis, ca și la strămoare — pretutindeni au biruit. Erau și mai puțini, și mai săraci, și mai fără sprijin de afară. Cu ce-au biruit atunci? — Cu tăria sufletului lor. Cu dragostea fanatică de neamul lor, de țara sub al cărei cer se simt ca 'ntr'un altar al lui Dumnezeu.

Și doar n'au cea țară generoasă. Locuri uscate, munți de foc, pământ ursuz ce mereu parcă vrea să se scutre de oameni — țară mișcătoare și plină de amenințări, ca și Oceanul care-o înconjoară. Dar cum și-o iubesc! E o adevărată religie la ei — singura în care se 'nchină cu toții — dragostea de țară. Multă vreme, se uitau ca la un profanator la străinul care călcă pe pământul lor. Japonia-i sfântă. Isanaghi s'a pogorit din cer, a înfipăt în valuri lancea lui de aur cu vârful de rubin, și 'n locul acela a răsărit deodată Impăratia Soarelui și a Lunei. — Dar ce nu-i sfânt în Japonia lor! Țară de flori și de speranțe. Orice copil aduce o putere nouă. O minte proaspătă vine pe lume, și două brațe harnice — căci acolo munca e farmecul vieții. Copiii sunt așteptați cu bucurie — iubiți înainte de a se naște. Viitoarea mamă e privită cu respect, ca cineva care poartă o taină adâncă, o solie dela Dumnezeu pentru gloria Japoniei — un sprijin hotăritor poate în marele, în sfântul răsboiu al vieții. Casa unde s'a născut un copil e templu: vecinii imbracă haină de sărbătoare și vin cu daruri. Duioșia asta, sentimentul acesta de solidaritate și de înălțătoare grijă pentru viitorul patriei izvorește și din adâncă religie a

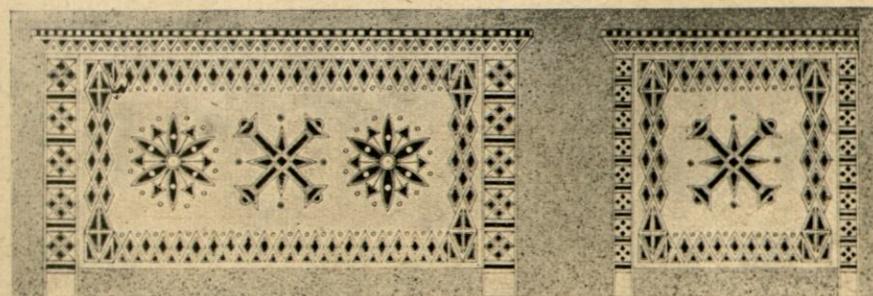
trecutului. Oamenii mari ai Japoniei trăesc veșnic. Sunt veșnic de față strămoșii, cu înțelepciunea lor, cu sufletul lor viteaz, cu faptele lor strălucite, — ei vorbesc, îndeamnă, se luptă alături de strănepoți, și-i fac totdeauna să birue.

E o viață mândră, largă, bogat-roditoare a neamului, a întregului, singura care merită și trebuie să fie trăită de un om, — pe aceea o trăește Japonezul. Acolo necinstea, mișelia, desertăciunea lacomă să-țâtea alte păcate ale iubirii de sine nu se cunosc. Cel din urmă dintre Japonezi e un erou pentru patria lui. Nici n'are răsboiu atâtea primejdii căte i-ar plăcea lui să înfrunte. Si nici viața atâtea dureri.

Clocotesc munții amenințători? Se cutremură pământul de mică pe ceas? Ce e cu acesta? Japonezul își va face căsuța lui din scândurele, din paravane de carton — un adăpost ușor de mutat, ușor de refăcut — și va fișe înainte, va bate înainte firisorul vieții lui în pânza cea deasă, trainică și cu toate podoabele împodobită, care este viața Japoniei.

Ce de lucruri bune și frumoase am avea de învățat, noi mai ales, dela oamenii aceia cuminți! Pretutindeni în grădinile lor publice, vezi pâlcuri de copilași grămadări în jurul unui bâtrân care le spune povestii. Binecuvântată împărtășanie! Copii de patru ani, ascultând cu luare aminte istoria cea plină de minuni a patriei lor, învățând să se închine de mici figurile glorioase din trecutul neamului lor. La ce popor mai găsiți iubirea asta de copii, grija asta sfântă și înălțătoare de a pune astfel în fiecare strop de viață înțelesul și palpitarea marii vieții a neamului, cununând placerea de a povesti a celor cari se duc, cu dragostea de a asculta a celor cari vin?

Cum să nu birue? Judecă și d-ta, cetitorule. Pe când la Ruși generalii, iubitorii de traiu bun și de petreceri scumpe, jucau în cărți hrana și muniția soldaților, — la Japonezi, copiii din școală își duceau gologanul lor de alviță la casa oștirei, osânditul la moarte își trimetea și el patriei, căreia nu-i mai putea da viață, cei patru franci cari făceau bucuria ultimei lui zile, iar fiica marelui Togo își vindeă toate podoabele, îmbrăcă haină de pânză aspră și mergea să spele scândurile în spitalele răniților. — Deoparte,

10. Ladă țărănească (compoziție originală).

carnea de tun a robilor și ticăloșilor zilei de azi — de alta, sufletul nobil al tuturor Samurailor din toate timpurile — întreaga putere și 'ntreaga vitejie a Japoniei, care se încordă în fiecare ostaș.

Cum să nu birue! Un popor care gândește un singur gând și se pregătește în tăcere pentru isbândă acelui gând — fără de care simte că n'ar putea trăi, că nu merită să trăiască.... Se poate pe lume o putere mai mare decât asta? Oamenii cari se simt frați, crescute în aceleași amintiri sfinte și 'n aceleași speranțe tot aşă de sfinte, oameni cari merg surzând la moarte, cari nu-și prețuiesc viața decât întru cât pot aduce cu ea folos ori cinstă neamului lor, și cari privesc în adâncimile timpului cu ochiul gânditor și străbătător al rasei celei mai oțelite și mai răbdătoare de pe pământ, oameni cari știu ce vor și cred că au de indeplinit o chemare pe lumea asta, nu pot fi scoși din rând și călcăți în picioare cu una cu două. Ei alcătuiesc în marea familie a omenirii o forță hotăritoare; și cine vrea s'o nesocotească — e pedepsit. — Totdeauna pedepsit.

Vorbesc puțin Japonezii. Oameni de fapte. — Un amestec ciudat de veselie zburdalnică și de tragică seriozitate în firea acestui nobil popor. Nu-i de mirare să vezi într-o zi pe un înalt demnitar bucurându-se copilărește că a primit o păpușă frumoasă, ori jucându-se cu zmeul ca la doisprezece ani — și peste un ceas făcându-și harakiri, pentru că mândria lui de om, atinsă de un cuvânt, îi poruncește să moară.

Unui Japonez nici nu-i trece prin minte că s-ar putea trăi fără cinste. Si, la dreptul vorbind, nici nu se poate trăi fără cinste. Necinstea e un început de moarte. Mai rău decât atât, — e începutul descompunerii.

Un lucru foarte interesant și nespus de instructiv, care a trecut aproape nebăgat în seamă, a fost felul cum au înțeles Japonezii, după ce au isprăvit răsboiul, să-și răsplătească pe eroii lor. Au început, firește, cu soldații. Că jos e temeiul, și de acolo încep să clădească toți oamenii cuminți. Treptat, încet, s'au ridicat spre vârful piramidei... și iată că au ajuns și la Nodgi, eroul dela Port-Artur, viteazul general care a făcut cea mai de necrezută minune ostăsească a timpurilor moderne — a cucerit cetatea aceea strănic de întărîță și de apărăță, în care se închise toată puterea și mândria militară a Impărației rusești. Pentru un om extraordinar, trebuia o răspplată extraordinară. Anglia, să-l fi avut, i-ar fi votat o pensie de nu știu câte mii de livre sterlinge, cum a făcut cu Lord Roberts, învingătorul bieților Buri. Japonezii au găsit pentru Nodgi al lor o cinstă mult mai aleasă: l-au numit institutor. Cetății bine: institutor la o școală primară din Tokio. Vă închipuiți pe omul acela glorios, cel mai mare om al Japoniei, căre, slavă Domnului, a dovedit că are oameni mari, vi-l închipuiți întrând modest în clasă, însotit de d-l director, care spune, cu glas emoționat, unor copilași de opt și de nouă ani: Școlari, de azi înainte invățătorul vostru este Marele general Nodgi. Fiți cu luare aminte și

faceți ca niciodată să nu se poată zice că n'ați fost vrednici de fericirea asta.

Vi-l închipuiți pe acel strănic biruitor al Morții, așezându-se pe catedră și vorbind, c'o blândeță de sfânt, micilor elevi despre faptele mari și despre oamenii mari din trecutul patriei lor, despre ce neam ales este acela din care fac ei parte, și despre ce datorii sfinte leagă pe om cu viață... El vede în sufltele fragede pe care le îngrijește, și cari sunt ale lui de acum, înflorind Japonia de mâine. Sunt copiii lui aceia. Ce dar mai frumos i se putea face? — O țară semănătă toată cu orez e o bogăție, firește. Si se poate socoti bogăția asta. Dar o sută de suflete proaspete semănate cu gânduri frumoase — iată o bogăție care nu se mai poate socoti, și din care veșnic vor izvori altele mari mari. Bogăția aceasta i s'a dat lui Nodgi. Nu-i o învățătură adâncă aci? Un general — și ce general! — înaintat, pentru marea lui vitejie, la rangul de „Invățător“.

O biblie 'ntreagă în acest simplu fapt.

A. Vlahuță.

Un mormânt.

Fost-a fost de mult odată,
Fost-a undeva departe
Un mormânt în codru verde,
Lângă drum, mai la o parte.

În adâncu-i cine doarme
N'a fost cruce ca să spuie;
Numai codrul, Domnul veșnic,
Numai el știă al cui e.

— „Milostiv a fost și darnic;
„Pururi pomeni-l va veacul.
„Hodiniască-l Domnul 'n pace!“ —
Se rugă oftând săracul.

— „Tâlhărit-a viața 'ntreagă,
„Acum doarne blăstămatul.
„Colo'n furci i-a fost lui locul.“ —
Mormăia grăbind bogatul.

. . . Si doiniă mărețul codru
Lin din frunza-i legănată:
Blând să doarmă răposatul
Sub aripa lui de tată.

Vasile Stoica.

Dușmanul.

Siretul stătător nu-i un lac nici un pârău, ci un braț de apă moartă, lung de un kilometru, veșnic limpede, ascuns între malurile Bărboșilor și cu halmurile Bârlăzelului. Oamenii spun că el s'a născut dintr'o revărsare a Siretelui, care cu vremea, trăgându-și apele dincolo de pădure, a lăsat pe acest copil să trăiască din mila ploilor și a izvoarelor. Pe malul Siretelui stătător au crescut astăzi buchete de stuful, țipirig, tufe de sălcii, de erburi care înfloresc, se târăe, s'aplaecă peste apa lui, limpede și lucie de te poți oglindî în ea. Cățiva pași dela malul Siretelui și iată gara Bărboșilor, șoseaua Galațului, printre cari înroșesc grădinile de zarzavaturi.

Aici veneam în zilele de sărbătoare, când orașul ardeă sub focul soarelui, să mă scald și să rătăcesc prin pădurea răcoroasă. Alteori îmi luam instrumentele pescărești, m'așezam la umbra unei sălcii, puneam viermușorul în undiță ascuțită, desfăceam sfoara și o aruncam în apă. Soarele strălucează deasupra pădurei; în crengi cântau măcalendrii; pe șosea răsună sgomotul depărtat al unei căruțe; din gara mică roșcată venea pufătitul trenurilor; un bătlan trecea greoi sub cerul de-un albastru șters, în vreme ce eu mă lăsam pe earba moale, grasă, pândind plută și încordându-mi privirile la cea mai mică tremurătură. De obicei cădeau peștișori mici argintăți: obleți, săghioară, ghiborți cu ochi de mărgean sau somotei cu solzi de aur cari, îndată ce-i scoteai din apă, își schimbau culoarea în negru.

Cunoșteam aici, la malul Siretelui, pe un vier Gheorghe Bâtrânu; un om mărunțel, cu fața spânatică și care mai bine de 20 de ani trăia în ostrovul din față, ocupându-se cu via.

Câteodată, moș Gheorghe mă trecea dincolo în Ostrov cu ciobaca lui scobită dintr'o scorbură de salcie; alteori mergeam la vânat; totdeauna însă mai mult m'alegeam cu poveștile

și glumile lui pe care nu le mai isprăvea. Odată, moș Gheorghe m'a găsit pe mal ca de obicei, prințând pește cu undiță. S'a așezat lângă mine și, după ce a tăcut o bucată de vreme, a prins a povestile de peștii cei mari. A vorbit mult; deodată a închis ochii, s'a bătut cu palma peste genunchi, bucuros par că ar fi găsit ceva de preț. Eu m'am uitat la el, dar moșul, anume se vede că să mă facă mai curios, fără să-mi spui despre ce are să fie vorba, a tras din țigareta lui făcută din stuful și a început: „Eră într-o toamnă după culesul viilor. Mă întorsesem dela târg aşa sub sară, cu cumpărătură. Abia îmi isprăvesc de legat ciobaca, când iacă văd pe baba mea venind spre mine.

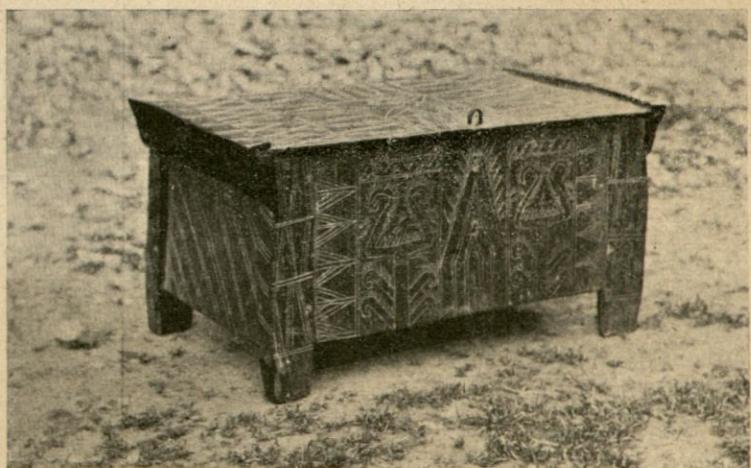
— Gheorghe, Gheorghe, două gâște ne-au pierit; fugi de le caută.

— Cum, zic eu, care gâște?

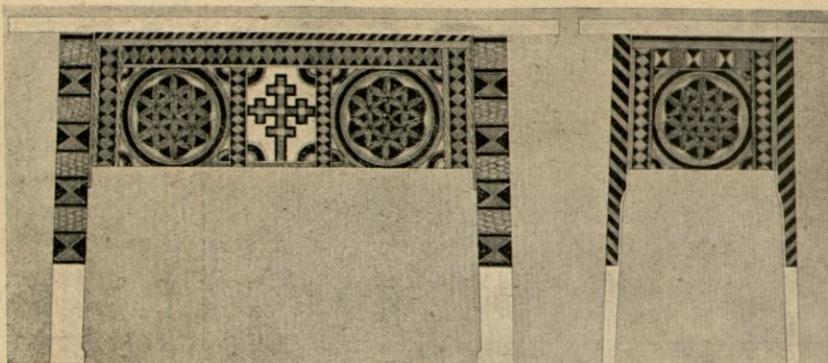
— Care gâște, mă mai întrebă?... gâștele noastre!... iaca adineaore le-am chemat să le dau niște păpușoi, când colo văd că lipsesc două din cele mai frumoase. — Ce mai stai? ia ciobaca și du-te! strigă baba mea jeluindu-se și blâstămând. Eu mă întorc la dânsa și zic:

— Taci, bre babă, c'or fi rătăcit, trebuie să vie acasă; ce mă măi acuma? îs ostenit de-atâta cale până la Galați.

— Ce rătăcite... cum rătăcite?... ce te vaiți... nu ți-e milă de muncă.

11. Ladă (sieriu) din Sucevița (ținutul Rădăuților); vechimea cam 120 de ani.

12. Masă țărănească (copie după o masă veche aflată în Boian).

Dacă văd aşa, n'am ce face. Mă suiu în ciobacă, o iau la deal prin marginea apei, mă dau jos, cau prin pădure, prin tufe, prin grădină, întreb de unul, de altul, pace. Mă 'ntorc acasă. Vine seara, aşteptăm să vină gâștele, ți-ai găsit...

A doua zi plec din nou să văd nu le-oiu da de urmă? iar alergătură, degeaba. — Măi, a dracului treabă... Se vede c'au trecut niscaiva pârlaci și le-a făcut numără 5. Când să mă 'ntorc acasă, m'abat pe la Bâzgă cantonierul, știi la podul de peste Siret...

— N'ai văzut care cumva două gâște rătăcite pe aici?... Mi-au pierit de aseară.

Cela se uită la mine, scui pă și pufuind răspunde:

— Se vede c'ai venit să râzi de mine...

— Da ce-i, bre omule, te-ai supărat?... Te-am întrebat, nu c'am dat vina pe tine... Omul se uită la mine și par că se mai luminează.

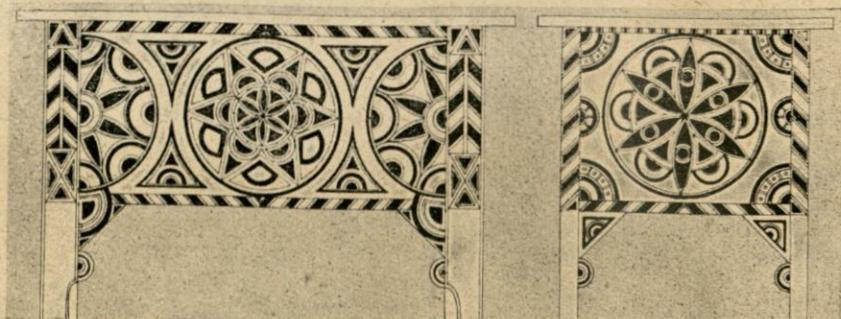
— Și mie mi-au pierit două gâște eri și două alaltăeri; le-am căutat, pădurea, balta, prin ghioul Cătușei, în sat, degeaba.

— Aici trebuie să fie vr'un meșter... Auzi d-ta, crești paserea... și când colo ți-o ia de-agata. Las' că l'oi prinde eu... Si deodată îl văd că se întoarce spre mine: „Zici că și tu ești cu pagubă... Să nu ne lăsăm aşa, să ne punem la pândă, că altfel n'are să mai rămâie

picioară de gâscă din cârdurile noastre. Or fi sau țigani sau tregheri din gară. Eu unul am primit bucuros și fără vorbă am hotărât locul pândeii. A doua zi dimineață, îmi iau eu pușca, mă pun în ciobacă și-o iau la deal spre pod; iacă vine și Bâzgă... După cum ne fusese vorba, el să seducă în coada Sire-

tului, iar eu în dreptul gărei. Așa și facem. — Dimineață era răcoroasă; pe Siret se ridicau nouri ușori și moi de ceață; cerul albastru limpede și-o lumină aşa de dulce par că nu te mai săturai de viață.

— Dupăce mă las cu lotca la vale, m'asez eu în dreptul unui copac, mă pitesc binișor și aştept. Trece cam cât ai trage-o lulea, iaca văd pe sus ca un nor alb... ga-ga-ga, huștuliuc în apă; apoi întreg cîrdul începe a pluti. Astă-s gâștele lui Vișan... Mai trece ceva, iar... ga-ga-ga; alt cîrd huștuliuc în apă. Vre-o patru cîrduri mă rog, au venit unul după altul și unde-au început a face-o gălgăie, a se da cu capul la fund, a alergă după mâncare;... străluceau penele pe ele ca fulgul de zăpadă și cu ciocurile înroșite ca o floare îmbobocită. — Cum stam aşa lângă copac cu pușca gata, chiteam în gândul meu: Să vie hoțul cu lotca să le'ngrămădească la mal, au aripi; să le'mpuște, iar greu. Atunci nu mai încape vorbă, că le dă păpușoi muiat în spirt de le îmbată și pe urmă le prinde

13. Masă țărănească (compoziție originală după o veche masă aflată în comuna „Vatra Moldoviții“).

ca din oală. — Mai fac o țigără, mă uit, zădarnic. Ceața se ridicase și apa avea culoarea albăstrie. Din cuhalm venea svonul stigleților, iar pe deasupra capului meu treceau caragațe, se puneau pe câte-un copac, dădeau din coadă și cărâiau parc'ar fi râs de mine. — Am așteptat până aproape de prânz, și mi-am pierdut răbdarea, iar stomacul îmi leșinase de foame. Gâștele se săturaseră, se trăseseră lângă mal, ciugulindu-și penele. Vine Bâzgă.

— Ce zici? mormăie el supărat.

— Dă, știu eu?... să fi prins de veste dușmanul, să vie pe sară?...

Ne-am aşezat lângă un copac, am legat ciobaca, cu gândul s'o luăm spre crâșmă; când deodată văd pe cumătru-meu că lungeste gâtul și se uită lung..... Cumetre Gheorghe,... Cumetre!... vezi colo ceva?

— Ce-i?

— Uite 'n dunga apei în dreptul sălciei... M'apropii și când mă uit mai bine, ce să-mi vadă ochii!...

Un pește, domnule. — Aici moșul se întoarse și-mi arătă ciobaca lui —, cât asta eră de mare; venea spre noi ca un vapor, cu gura și coada afară. Eu cu Bâzgă am rămas cu gura căscată. Ne-am uitat la el, dihania a trecut prin fața noastră și când a ajuns în dreptul gâștelor s'a repezit, domnule, a deschis o gură mare și... hap două gâște le-a înghiștit una după alta. Noi stam zăpăciți; Bâzgă se 'ntoarce la mine:

— Ptiu!... începe el a înjură. Îți place, domnule... iaca cine-i tâlharul... un pește, domnule... Va să zică ăsta-i dușmanul, — d-lui care ne sărăceaște!...

Eu, numai clătinam din cap... Ne ducem în sat și spunem oamenilor cele văzute. — Ei se uită la noi par că nu le vine să credă... „L'am văzut noi, cum vă văd.“ N'au pomenit moși de moșii noștri, zice unul... Un pește,

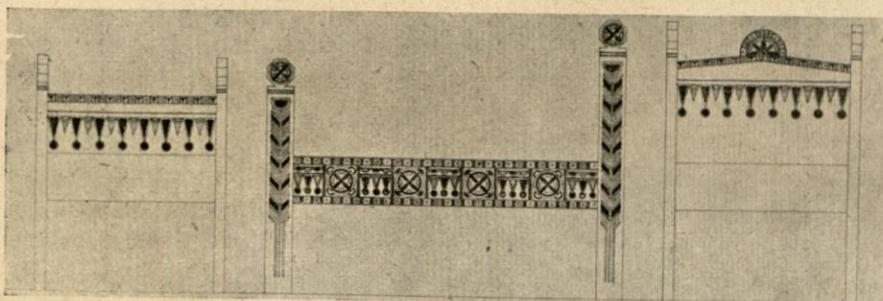

14. Masă aflată în Cuciur-mare (ținutul Cernăuțului) vechimea cam 100 de ani.

domnule, să vie ca o fiară să mănânce gâștele, un somn!... da de unde să fi venit? — ăsta-i curat aghiuță; da, aghiuță, zice altul, altfel nu se poate!... Mai ales baba mea cum a aflat de 'ntâmplarea asta, a prins a-și face cruce și-a scuipă: „diavolul, Gheorghe“...

Ei, acuma să vezi zarvă, gălăgie, când au auzit gospodarii, căci toți aveau frică să nu le mănânce gâștele.... Se roagă ei de noi să facem ce-om face să-l prindem. Ne strângem în sfat și ne dăm fiecare părerea. „Să punem cărlige, ziceau unii, cărlige cu broască sau cu săpun“; numai că somnul vine, îți rupe frânghia și se duce. Ce-mi vine în cap, zic: știți una? Să luăm o gâscă, scoatem carnea și oasele, iar pelea o umplem cu tărâțe amestecate cu otravă, ace, cuie, și-o punem pe apă printre gâște; somnul când vine o s'o înghită și 'n trei zile o să plesnească fierea 'n el.

„Bravo!... strigară cu toții.“ — Dupăce bem noi un kilogram două de vin, ne despărțim. — Greu eră cine să dea gâscă; cela nu vrea, cela nu se îndură, atunci ne-am înțeles din nou ca să puie fiecare cât face gâscă și aşa am ajuns la împăcare. — Luăm

15. Pat țărănesc (compoziție originală).

noi gâscă, o jupuim, o umplem și-o punem pe apă. Cățiva stăm la pândă. Vine somnul, s'apropie, trece pe lângă gâscă, se uită și-o lasă; pe urmă trece înspre cîrduri și hap înhață iar o pereche. N'am mai zis nimic, am plecat acasă plouați. — „Bine, domnule, ăsta-i dracul curat; dac'ar fi o fiară, un lup, o vulpe, te pui la pândă, îl împuști, l-ai stârpit; dar c'un pește!... ziceau oamenii frâmântându-se și alergând în toate părțile. Prin sat, la vii, în gară, oamenii fierbeau de mânie... „Pentru ce-am muncit noi? strigau ei; auzi, un pește mai rău decât un dușman!... Începură gâștele a se împuțină văzând cu ochii. Astăzi venea unul: „mie mi-a luat o gâscă; altul, mie gâscanul.“ — A mai durat aşa o săptămână. „Să mai facem o 'ncercare, zicem noi; să-l împușcăm!... Stricăm niște ceaune vechi de schijă, umplem puștile, ne strângem vre-o zece într'o dimineață dealungul malului, să-l împușcăm. — De data asta n'a mai venit aşa de început și cu botul afară, ci repede ca un vapor... Punem puștile la ochi și când a trecut prin dreptul nostru, trosc, trosc, a răsunat Siretul ca la bătălie; da' dumnealui s'a scuturat, a plesnit din coadă și și-a căutat de drum... „Ei, oameni buni, de-acuma nu mai e chip să ținem păsări!... Amărti și-au închis gâștele, iar unii le-au vândut pe nimic — că dă, nu le da mâna să le ție cu grăunțe. — Au venit în urmă pescari cu năvodul cu cărligele, degeaba... Se dusese vestea despre isprăvile lui peste nouă sate... Eu unul nici nu mai treeam cu ciobaca de frica lui.

Toamna căzuse. Vânturile începuse a buciuță prin cuhalmurile Siretului, iar apele a oftă în noapte... a oftă turbur. Din cerul acoperit de nouri cenușii cădeau fulgi albi peste

pământul fără po-doabă. În mocneala astă a zilelor de iarnă care se apropiau, toți vorbeau triști: „De acuma nu mai scoatem noi boboci de gâscă la primăvară! Nu vrem să hrănim somnul; iar ca să-i

crești cu mâncarea ta, cui îi dă mâna?“ Într-o zi iau ciorpacul și mă duc în Coada Siretului să prind pește de-un borș; baba mea venea în urmă și-mi aducea coșnița. M'apropii de mal unde-mi aveam locul și vâr ciorpacul;... deodată mă opresc: „Cui dracu i-a venit gust să se înnece pe frigul acesta?“ îmi zic eu uitându-mă la momâea neagră de lângă mine. Vreau să m'aplec, mă opresc.... Măi al dracului!... par'că nu-i om, altă dihanie-i. Chem pe babă: „Smarandă, uite colea“. S'apleacă baba pe mal și se trage 'napoi: „Doamne, moșnege, ăsta-i somnul... doarme, nu vezi?“. Pe mine m'a luat cu rece. M'apropii din nou, mă uit, văd că-i adevărat, domnule! Somnul eră acela; închipuie-ți d-ta, stă vârfit cu capul în nămol și numai ochii mici i se vedea. Par'că mi s'a muiat glasul și mi-au slăbit picioarele. Pe urmă grăiesc cătră babă: Smarandă, n'o fi mort?

— Dă, Gheorghe, eu gândesc c'o fi dormind.

M'am sfătuit cu ea ce să fac; m'am dus la bordei s'aduc un topor; pe drum mă 'ntâlnesc cu Ghiță Surubaru, venea cu o sarcină de nuiele; îl opresc în loc și-i spun cele ce am văzut; celuia, nu-i venea a crede... da când a văzut dihania, n'a mai zis nimic... Ei, acuma ce să facem, să-l prinDEM, să-l OMORIM? întreb eu.

— Bine, bine, îl OMORIM, dar cum?

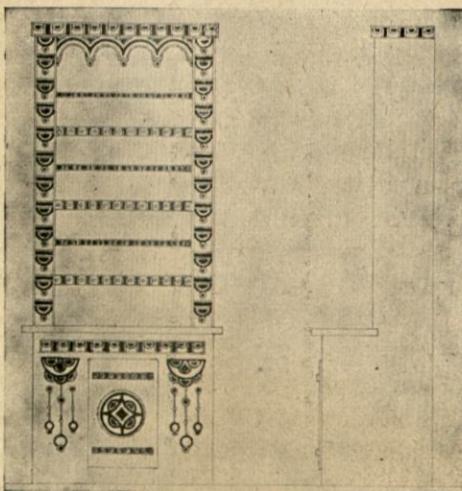
— Tu te pitești și-i dai o mucă 'n cap, zice el, iar eu stau gata la orice cu toporul.

Îmi fac eu cruce, m'apropii de mal, mă uit în jos, somnul nu se mișcă; stă cu botul în nămol și numai spinarea neagră eră afară. Mă târasc binișor, ridic toporul și-i dau lovitura... Ce-a mai fost, spun drept nu-mi aduc bine aminte; pe ochi par'că mi se pu-

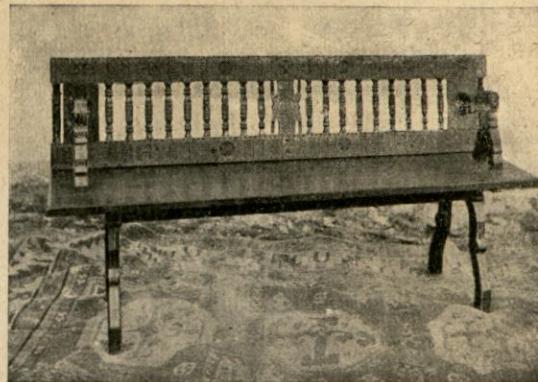
sese o ceață; știu că somnul s'a ridicat de vre-o două ori, a lovit cu coada, iar când a căzut din nou par'că s'a făcut un gol în Siret. Sâangele lui schimbăse culoarea apei și numai deodată s'a 'ntors cu burta 'n sus. Am tras o fugă la bordei de-am luat o funie și m'am întors în ciobacă. Cum se sbăteă încă, îi mai trage Șurubaru una 'n cap. Când am văzut noi că-i mort de-a binele, am luat funia și ne-am pus să-l legăm. Dăm noi să vârîm frânghia prin urechi, nu-i chip;... ce dracu... când colo ce să-ți vadă ochii!... urechile lui, negre de lipitori, par'că și-ar fi făcut cuib în ele... se mișcau, se târau, sute să fi fost, domnule. Eu stau, mă uit și nu știu ce să cred. ce să fie comedia asta.

— Nu știi? răspunde celălalt. A venit la mal să se scarpine că nu mai poate răsuflă.

Moșul tăcău, clătină din cap, trase din luleaua care arseșe până la trestie și zise: „Vezi d-ta, o dihanie de nimic, un fleac, să răpuie vieața unui aşa de puternic... săracul!... vezi, nu i-a fost să moară de pușcă, nici de cărlige ci din pricina unor aşa râme de lipitori... Multe minunății mai sunt și 'n lumea asta...“ Nu isprăvise bine vorba, când sfوara se mișcă, se întinse, iar pluta se cufundă pe jumătate în apă; am tras-o afară și-am scos un ghisorț ce se prinsese în undiță, cu solzi

16. Blidar (compoziție originală; motivele după lucruri vechi aflate în popor).

17. Laiță cu spetează.

ca de argint. Moșul îl apucă, se uită la el și făcă din cap: satură-te; râmă și-a trebuit, hoțule... Eu potrivii din nou râma și aruncai cu sfоara în apă. Mă 'ntorsei spre dânsul și-l întrebaiu: „Pe urmă ce ați făcut cu peștele?“

— L-am scos afară și l-am dus cu căruța la Galați; acolo l-am vândut cu kilogramul la fabrica de săpun. Trei zile am băut și tot ne-a rămas parale să-mi mai cumpăr câte ceva. Apoi după asta ce să vezi, toată iarna m'au cinstit oamenii de bucurie că i-am scăpat de dușman și or să poată iar da drumul în voie cărdurilor de boboci pe Siret.

Moșul isprăvi povestea și se uită la mine râzând și tușind încetisoară. Înțelesei ce vrea și scoțând din buzunar câțiva gologani îi întinsei.

— Ține, moșule, și s'o fi uscat gura.

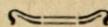
— Adevarat grăiești. Apa asta-i bună pentru pești, broaște, dar nu pentru oameni.

Luă banii, scuipă în palmă și mulțămindu-mi se îndreptă spre cărarea care duceă la crâșmă.

Soarele asfințează și-o lumină viorie se înălță deasupra codrului. Un freamăt lin, răcoros, venea dinspre cuhalm. Pe deasupra bălței apa avea culoarea argintie... iar valurile, mici de tot la mijloc, pe nesimțite clipeau, abia văzute, în lumina de aur a soarelui care murează.

Într'un târziu, mi-am luat uneltele și-am pornit încet pe șoseaua Galaților...

N. Dunăreanu.

Din streini.*Mamei.*

Mamă dragă, mamă dragă,
Suflet trudnic și pustiu,
Îmi trimiți azi iar scrisoare,
Și mă cerți, de ce nu-ți scriu?!

Ce ți-ăș scrie? Ce ți-ăș spune,
Maica mea nenorocită?
Patimile, ce frământă
Astă inimă trudită?

Gândurile, ce-o 'nfioară?
Dorurile ei pribegie? —
— Ci zadarnic ți le-ăș scrie,
Căci tu nu le-ai înțelege.

Lasă, mamă, las' să plângă
Sufletu-mi înstreinat...
Să se piardă 'n lumea largă
Și să plângă i-a fost dat. —

Vasile Stoica.**Voi și noi.¹⁾**

Voi, da, aveți argint și aur
Și pânea cea mai albă 'n mâni,
Voi doar sunteți stăpânitorii,
Și cine noi? Noi muncitorii;
Și păsul nostru? Cine 'ntreabă
De vom peri noi azi sau mâni!

Voi mai aveți priviri trufașe
Ca să păziți ce ne-ați luat...
Privirea noastră umilită
Numai de brazdă e primită,
Și nici n'o ridicăm vr'odată
Să vad'-al vostru straiu bogat.

Dar nu știți voi ce spune țărna,
Când o privim muncind din greu;
Când noi ni-om ridică privirea,
Se va clăti atunci și firea
Și-atunci cu noi întreg pământul
Va fi — cu noi și Dumnezeu.

Și mai aveți voi și cuvinte
Mai multe 'n lume decât noi,
Ca să ne dați porunci sumețe
Să ascultăm de-a voastre fețe.
A noastră gură ni e mută
Mereu și 'n arșiță și 'n ploi.

Dar când vom spune noi o vorbă,
Va fi cel mai cumplit cuvânt,
Căci veacuri de mocnită ură
Vor gema 'n descleștata gură;
Și-atunci, stăpânitori, vai vouă
Că robi avut-ați pe pământ!

G. Rotică.**Unui Englez.**

Un Scoțian, englez flegmatic, călătorind prin multe țări,
Să ne cunoască suferința, venise și în țara noastră.
El întrebai: „Din ce văzurăți v'a scos vr'un lucru din răbdări?
Și-a zis: „O da, un singur lucru“. — Și ce? —
„Răbdarea D-Voastră“.

x. y.

¹⁾ Din volum de sub tipar.

Inchinare.

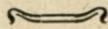
Celebrului urmaș al lui „Ioan IV Laskaris“.

O tu ce-ai fost la Roma, la Anvers,
La Haga, Amsterdam și la Paris,
Vlăstar celebre al lui Laskaris,
Ce-ai străbătut întregul univers,

Îngăduie, smerit și cu sfială,
Să ţi se 'nchine, numai de departe,
Un simplu muritor ce n'avă parte
De-origină atât de epocală.

Ca tine nu mă pot făli cu spîța;
Strămoșii mei: sărmani Orangutani,
Câm ca și-acei nemernici de țărani,
Ce azi cultivă pentru tine viața.

Y.

Pagini străine.

— Ceasul de Iv. Turgheniev. —

(Sfârșit.)

XXII.

Treeând pe lângă Vasile, pe lângă mătușa și pe lângă Trankvillitat, Raisa alergă în odaia, unde zăcea David și se aruncă la pieptul lui. Oh... oh... David, iubite, — răsună glasul ei de sub părul despletit, — oh!

Desfăcându-și larg brațele, o cuprinse David și se răzimă de capul ei.

— Iartă-mă, sufletul meu, — se auzi glasul lui.

Și amândoi pare că se sfârșeau de bucurie.

— Dar pentru ce te-ai dus acasă, Raiso, de ce n'ai rămas acolo? — i-am zis... Ea tot nu și-a ridicat capul. — Tu ai fi văzut, că l-au scăpat...

— Ah, nu știu! Ah, nu știu! Nu întrebă! Nu știu, nu țin minte, cum am nimerit casa. Mi-aduc aminte numai, că te-am văzut în aer... și că m'a izbit ceva cumplit... Dar ce-a mai fost după aceea...

— Ceva cumplit, — repetă David; dar toți trei împreună am început deodată să ne înseninăm. Ne simțeam aşa de bine.

— Dar ce va să zică asta, în sfârșit! — se răstă cătră noi un glas amenințător, glasul tatălui meu. Se oprise în pragul ușii. — Se gata oare, odată, nebuniile sau ba? Unde trăim noi? În împărația rusească, ori în republica franțuzească?

El intră în odaie.

— Marș, în Franța, cine vrea să facă revoluție și să trăiască 'n desfrâu! Si tu cum ai îndrăznit să vii aici? se îndreptă cătră Raisa, care, sculându-se încet și întorcându-și fața spre dânsul, se cam speria, dar urmă a zâmbi acelaș zâmbet prietinos și fericit. — Fiica dușmanului meu de moarte! Cum de-ai cutezat? Ba încă ţi-a venit poftă, să te strângi în brațe! Ieși afară 'ndată! că de nu...

— Unchiule, — grăi David sezând în pat. Pe Raisa n'o vătămă. Are să plece... numai să n'o vatemi.

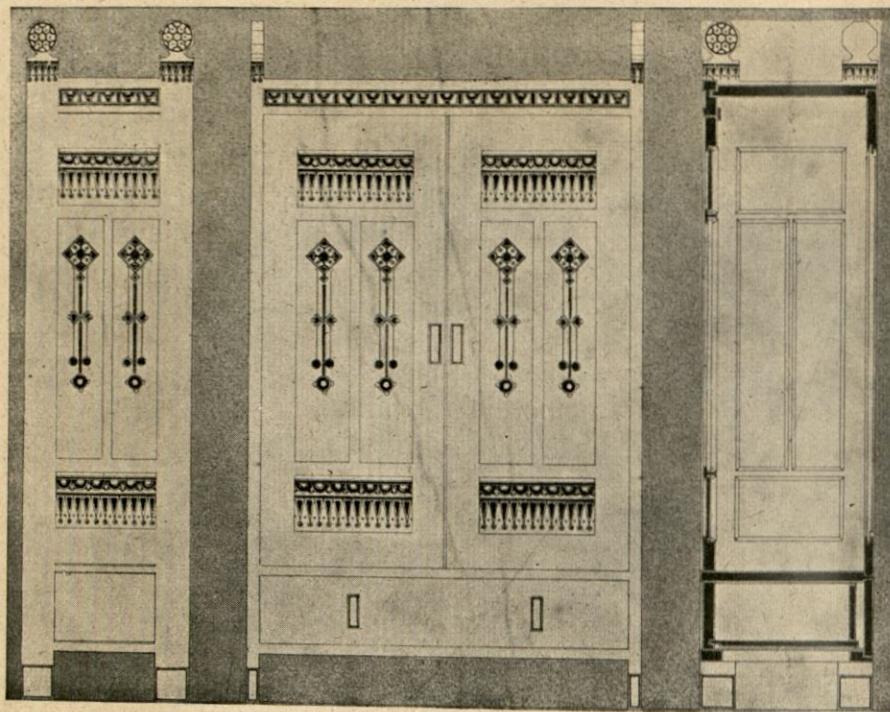
— Dar ce-mi poruncești tu mie? Eu nu o vatăm, — nu o... va... tăm! ci, simplu, o dau afară. Iar pe tine am să te iau la răspundere. Ai nimicit un lucru ce nu eră al tău, ai încercat să-ți iezi vieața, mi-ai adus pagube.

— Ce fel de pagube? — întrerupse David.

— Ce fel? Ți-ai ruinat hainele — asta socotești că e nimic? Am plătit bacăș oamenilor, cari te-au adus acasă! Ai vărât spaimă în toată familia, — și mai faci gură? Iar dacă fetișcana aceasta, uitând de rușine și de cinstea ei...

David se smâci din pat. — N'o vătămă, iți zic!

— Taci!

18. Dulap de haine (compoziție originală).

— Să nu cutezi...

— Taci!

— Să nu cutezi a-mi batjocori mireasa, strigă David din toată puterea, — viitoarea mea soție!

— Mireasă! repetă tata și căscă ochii. — Mireasă! Soție! Ho-ho-ho!... (Ha-ha-ha!) — răsună glasul mătușii de după ușă.) — Dar de câți ani ești tu? Abia ai dat cu nasul pe lume, laptele de pe buze încă nu îți s'a svântat; auzi mucosul! Se pregătește de 'nsurătoare! Am să-ți dau...

— Lăsați-mă, lăsați-mă, — șopti Raisa și se îndreptă spre ușă. Ea îngălbenise ca moartă.

— N-am să cer învoirea dumnitale, — strigă iarăș David, răzimat cu pumnii de marginea patului, — ci învoirea adevăratului meu tată, care dacă nu astăzi, mâne trebue să sosească aici! El îmi poruncește, dar nu dumneata, — iar ce privește vîrsta mea, noi cu Raisa n'avem grabă, vom mai aștepta puțin; dumneata n'ai să răstălmăcești aici...

— Elei, Daviduțule, vină-ți în fire! — îl întrerupse tata, — bagă de seamă: ești sălbatic de tot... Ai pierdut orice respect?

David prinse cu mâna pieptul cămășii.

— Dumneata n'ai să răstălmăcești, — repetă el.

— Dar închide-i gura odată, Porfirie Petrovici, închide-i gura, strigă pițigăiat mătușa dindărătul ușii: — iar pe vagabonda aceea, nemernica aceea ... și...

Insa, tocmai în aceeași clipă, ceva neobișnuit tăia discursul mătușii: glasul ei se rupse dintr-odată și în locul lui se auzi alt glas, bătrâneșc, răgușit și slabă nog...

— Frate! —

grăi acest glas slabit... Suflet creștinesc!

XXIII.

Ne-am întors cu toții... În fața noastră, în acelaș costum, în care l-am văzut puțin mai înainte, se ivă Latkin, ca o fantomă, uscat, sălbătăcit, în stare de plâns.

— Dumnezeu! rostă el ca un copil naiv, ridicându-și degetul strâmb și tremurător, și uitându-se cu o privire lâncedă la tata: — Dumnezeu a pedepsit! și eu am venit după Va... după Ra... da, da, după Raisa noastră! Eu... ciu! eu, ce-s? În pământ, acuși — și ce-o fi? O bucătică de lemn, și încă una... dă curmezișul — atât îmi... trebue mie... Iar tu, frate, bijutierule... Privește... mă vezi, și io sunt om!

Raisa, tăcând, trecu de-alungul odăii, și apucând de mâna pe Latkin, și încheia jiletca.

— Să mergem, Vasilievna, zise iarăși: aici toți sunt sfinți; nu te du la ei. Si ăla, care zace uite colo, în cutie, — el arătă la David, — încă e sfânt. Iar noi, frate, io și cu tine, suntem păcătoși. Ei, ciu... iartă, domnule, pe bătrânlul cu pipăruș! Împreună am furat noi doi! — începă a strigă deodată: — îm-

preună am furat! împreună am furat! repetă, el cu învederătă mulțumire: limba, în sfârșit îl ascultase.

In odaie tăcere.

— Dar unde e... o icoană sfântă pe aici? întrebă întorcându-și capul și învârtindu-și ochii împrejur: — trebuie să ne pocăim...

Incepù a se rugă într'un colț, făcându-și cruce, adânc mișcat, de câteva ori după olaltă, se lovi cu degetele când pe-un umăr când pe celalalt și repetă iute: „Miluește-mă, Doamna Doa... mă Doa...!“ Tatăl meu, care tot timpul nu-și luase ochii de pe Latkin și nu grăise un cuvânt, fără veste trăsări,

se puse cu el în rând și începù a se cruci. Apoi se 'ntoarse spre dânsul, se plecă jos-jos, închinându-se până la pământ și zicând: „iar-tă-mă și tu, Martine Gavrilici,“ îl sărută pe umăr. Latkin, drept răspuns, țocăi cu buzele în văzduh și clipi din ochi, cu anevoie va fi înțeles deplin, de ce face aşa. Tatăl meu, după aceasta, se întoarse cătră toți ceice ne aflam în odaie, cătră David, cătră Raisa, cătră mine:

— Faceți, ce vreți, lucrați, cum știți, — zise cu glas măhnit și încet și ieși.

Mătușa voiă să meargă după dânsul, dar el o opri scurt și aspru. Eră zdruncinat.

— Mă Doa... mă Doa... miluește! repetă Latkin, om sunt și io!

— Adio, David, — zise Raisa și împreună cu bătrânelul plecă din odaie.

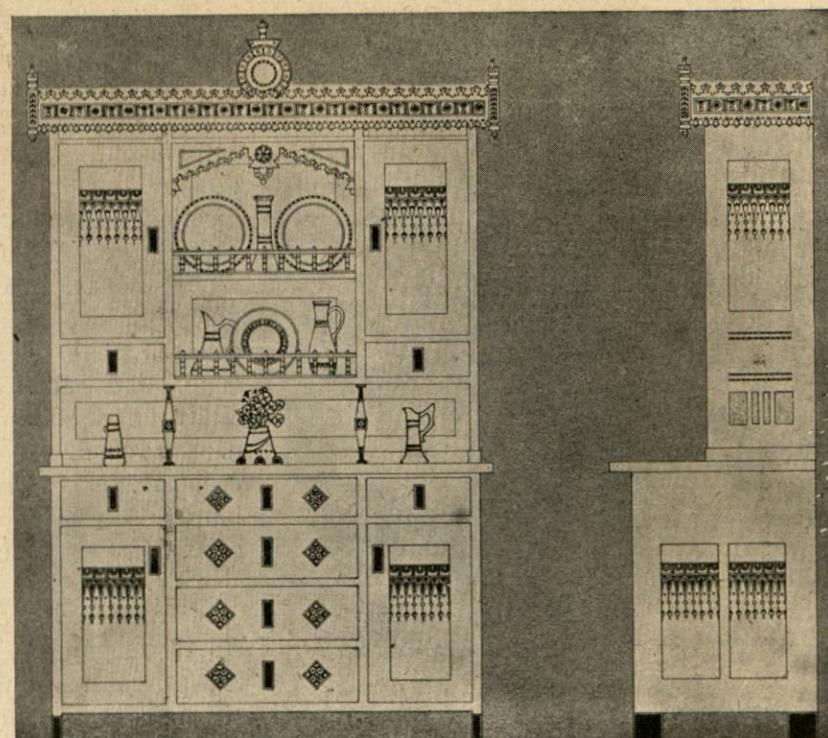
— Mâne am să fiu la voi, strigă pe urma ei David și, întorcându-și fața cătră perete, șopti: sunt obosit grozav; aş vrea să dorm puțin! — și se liniști.

O bucată de timp n'âm ieșit din odaie. Stam ascuns. Nu puteam uită, cum mă amenințase tata. Dar frica mea s'a dovedit, că

eră de prisos. M'a văzut și n'a scăpat nici o vorbă. Păreă că nici el nu se simte acasă. Încolo, noaptea coborîse repede și casa întreagă se dase la odihnă

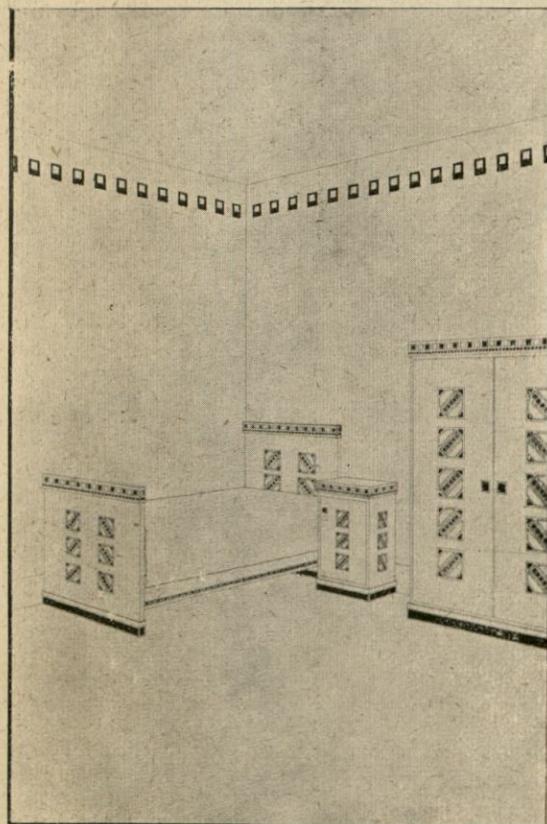
XXIV.

In dimineața următoare David s'a sculat, par că nimic nu s'ar fi întâmplat; dar nu mult după aceea, într'o singură zi, s'au petrecut două lucruri însemnate: dimineața a răposat bătrânelul Latkin, iar cătră sară a sosit la Rezan unchiul Iegor, tatăl lui David. Fără să ne scrie, fără să vestească pe cineva, a căzut ca din cer. Tatăl meu eră turburat afară din cale și nu știă, cu ce să-l omenească, unde să primească pe scumpul oaspe, se învârtează încoace și 'ncolo ca și ars, se svârcolează ca un vinovat; pe unchiul, însă, pare că nu-l prea mișcă râvna trudită a fratelui său; unchiul repetă mereu: „la ce treabă?“ — și „n'am trebuință de nimic“. Cu mătușa se purtă și mai rece, de altfel nici ea nu țineă mult la dânsul. In ochii ei el nu eră decât un ateu, un eretic, un volterian... (învățase adecă limba franceză, ca să cetească în ori-

19. Blidar pentru sufragerie (compoziție originală).

ginal pe Voltaire). Eu am aflat pe unchiul Iegor tocmai, cum mi l-a descris David. Era un bărbat mare, greu, cu față lată, ciupită de vârsăt, serios și închis. Purtă totdeauna un smoc de pene în pălărie, manșete, cravată și o jiletă de culoarea tutunului, la șold un pumnal de oțel. David s'a bucurat nespus — față i s'a făcut mai deschisă, prietenoasă, și ochii încă erau alții — veseli, sprinteni,

20. Dormitor complet (cu motive decorative după ouă încondeiate).

lucitori; dar el se silea în fel și chip să-și cumpănească bucuria, să n'o arete prin vorbe: se temea să nu pară mic de suflet. În noaptea cea dintâi după sosirea unchiului Iegor, ei amândoi — tată și fiu — s'au închis în odaia pregătită pentru dânsul, și au șoptit mult împreună; a doua zi am observat, că unchiul se uită la fiul său cu deosebită bucurie și incredere: părea foarte mulțumit. David îl conduse la slujba bisericăescă ținută pentru Latkin; m'am dus și eu acolo: tata nu m'a opri, el însă a rămas acasă. Raisa m'a sur-

prins, liniștită cum era; palidă și foarte slabă, nu vărsa nici o lacrimă, și vorbea și se purta foarte simplu; și cu toate acestea, ciudat, eu găseam într-ânsa o mândrie oarecare: mândria, fără voie, a durerii, care își uită de sine. Unchiul Iegor îndată acolo, în tinda bisericii, i-a făcut cunoștință; după felul cum o trată, se vedea, că David i-a vorbit despre dânsa. Îi convinea fata și lui, nu mai puțin decât lui David: asta o puteam ceta din ochii lui David, când îi privea pe amândoi. Mi-aduc aminte, cum luceau, când tatăl său a zis în fața lui, vorbind despre dânsa: „cuminte copilă, are să fie o femeie casnică“. În casa lui Latkin mi s'a spus, că bătrânul s'a stâns ușor, ca lumânarea când e pe sfârșite; și în timpul cât a zăcut, nu și-a pierdut firea și conștiința, mereu netezea părul copilelor, și puțin a vorbit într'aiurea, dar nu măhnit, ci zâmbind. La îngropăciune, în biserică și în cimitir, a venit și tatăl meu și s'a rugat cu multă râvnă; chiar și Trankvillitatin a cântat în cor. În fața groapei Raisa deodată începu a suspira și căzu cu obrazul la pământ: — dar curând s'a ridicat. Surioara, surdo-mută, se uită la toți cu ochii mari, luminoși și cam sălbatici: din vreme în vreme căută după Raisa, dar nu se vedea să-i fie frică. A doua zi după înmormântare unchiul Iegor care, învederat, sosise din Siberia nu cu mânilo goale (banii de înmormântare el îi dase, și resplătise cu multă dărinie pe celce scăpase vieața lui David), dar care nu povestea nimic despre vieața lui de până atunci și nu descopera nici unul din planurile sale pentru viitor, — unchiul Iegor fără veste declară tatălui meu, că n'are de gând să rămână în Rezan, ci va călători la Moscva cu fiul său împreună. Tata, pentru ochii lumii, și-a arătat părerea de rău, ba a încercat — adeverat, că foarte slab — să schimbe hotărârea unchiului; însă în adâncul sufletului său, aşa presupun, se bucură mult că Iegor are să plece.

Prezența unui frate, — cu care sămănă prea puțin, care nu-l învrednicise măcar de-o mustrare, care nu numai că nu-l luă în seamă, ci simplu îl disprețuia, — asta îl apăsa... Dar, că se desparte de David, firește, nu-i pricinuiă deosebită supărare. Pe mine se

ADAUS LA „LUCEAFĂRUL.”

LADĂ TĂRĂNEASCĂ.

LEAGĂN TĂRĂNESCU.

Dări de seamă.

C. S. Făgețel, *Verde și iar verde*, culegeri populare, Craiova, 1909.

S. Teodorescu-Kirileanu, *Povești Poporale cu cuprins moral*. Folticeni, 1909.

Culegerea „Verde și iar verde“ de C. S. Făgețel este un volumăș de 63 pagini mici, apărut în „Biblioteca Folcloristică“ din Craiova. Într-o notă, mărunt tipărită, sub pagina 10, aflăm că toate cântecele din broșura de față „sunt adunate dela doi flăcăi: A. Brânzaru și Lonță Ilincă din Devesel-Romaniați“. Care va să zică, fiind cântece adunate în județul Romanați, am avea o culegere din o parte a Olteniei.

Volumășul cuprinde balade, frânturi din cântece mai mult sau mai puțin cunoscute, doine cătănești, rătăcite în Oltenia și publicate deja de repește-ori în colecții și în gazete de-ale noastre, din Ardeal, un colind neintreg, hore sub titlul de „chindia“, chuituri, apoi iarashi balade, și iarashi doine, cu rămășițe de cântece haiducești sau bâtrânești, — toate d'avalma... și toate ad libitum —, un lucru care și l-ar permite poate cutare compozitor genial, și foarte ocupat tot odată...

Tâlmăcindu-se însă expresiunile și cuvintele provinciale din câteva versuri, în deosebi la balade, s'ar putea lămuri și studia unele variante din alte colecții, — și astfel culegerea „Verde și iar verde“ ar putea avea oarecare valoare; mai ales dacă s'ar trece cu vederea vorbele și versurile unele de prost gust, altele prea mahalagicești; — ca de pildă:

„Tiuu!... fire-al dracului de porc!
„Eu credeam, că sufli 'n foc!“

(Pag. 63).

Sau:

„Oropsită de bărbat,
„Și îndrăgostită de amant“...

(Pag. 58).

În alt loc:

„Si iar verde flori mărunte,
„Mă culcai să dorm la punte,
„Nu durmii de gânduri multe:
„C'am amante mii și sute (!) —
„Toate trebuie îngrijite,
„Barim, neicuță, iubite,
„Să rămâie mulțumite“.

(Pag. 61).

Mii și sute?... Mulțumite?...

Acestea nu sunt cântece verzi, ci mai de grabă o proză comună, care, în banalitatea ei desăvârșită, nu văd ce rost ar putea avea în poezia verde și iar verde a satelor. E prea adevărat că folcloristul adună și ce e frumos, și ce e urât; însă versuri atât de săracăcioase, cum sunt cele de sus, ar trebui să fie cel puțin de prisos chiar și pentru un folclorist nealegător. Afară de aceasta, să nu pierdem din vedere, că țărani își și femei și bărbați, își rostesc adesea și ei jude-

cata asupra cântărejilor și cântărețelor de a doua și de a treia mână, zicând în graiul lor despre astfel de persoane:

„ăsta nu le prea potrivește“; sau „acela ține tot o coardă“;

altul: „ci că se cântă ca orbeții“, iar cutare femeie „cântă ca o jupâneasă“, adeca nici ca domnii și nici ca țărani.

Critica aceasta țărănească, inspirată de bunul simț, — cîteodată și de alte pricina — este adresată atât glasului, cât și vorbelor cântărețului trivial sau plăcitos.

*

Cartea d-lui S. T. Kirileanu cuprinde, distribuite în șapte capitol, cu totul treizeci și patru de istorioare, cărora li se dă numirea de „Povești poporale cu cuprins moral“, iar în alte locuri ale cărții numele de „Povești morale“.

Bucătile sunt alese din felurite colecții; dacă nu ne înșelăm poate și din reviste și ziar, iar vre-o căteva sunt culese — cum se spune în „Cuprins“ — de celce a publicat lucrarea aceasta.

Aproape fiecare din istorioarele, alese și culese de d-l S. T. Kirileanu, se întind pe o singură pagină ori două, iar la sfârșitul fiecărei se anină câte o morală demonstrativă. Chiar și numai imprejurarea că sunt atât de scurte, arată învederat, că astfel de istorioare nu se pot numi „povești“ pe dreptate.

A le zice „povești“, și încă povești morale din popor, — este nonsens. Povestea sau bazmul alcătuiește o parte din poezia poporului, iar nu din pedagogia lui, care nici nu există, și la care nici un țăran n'are pretenție că s'ar pricepe cătuș de puțin, până e țăran și nu cărturar.

In lucrarea d-lui Kirileanu, cu toate acestea, cetim chiar în fruntea capitolelor: povești despre Dumnezeu, povești despre taine, povești despre cinstirea părinților și bâtrânilor, povești despre muncă, povești despre minte, — tot povești și iarashi povești... despre lucrurile cele mai serioase și mai grele. Cu totul nepopor.

Veritabilul nostru povestăș, din orice provincie ar fi el, mai nainte d'a ne purtă prin lumea de vrajă și închipuire, își introduce povestea cu: a fost odată, că nici odată, pe cînd se potcoveă purecele, aşa și aşa; — sau a fost odată ca nici odată, pe cînd era lupul cățel și a. m. d.; și la sfârșit o isprăvește tot cam aşa cu refrenul: mă urcă pe-o șea, și v'o spusei aşa! Ori: vă spusei d-voastră o minciună... Poporul, prin urmare, ne dă de repetiție să înțelegem: caracterul glumeț, și mincinos, și de petrecanie al poveștilor. Dacă povestea e despăiată de acest caracter, mereu mincinos și glumeț, ea încețează de a mai fi poveste poporală.

Bucătile adunate de d-l S. T. Kirileanu nu sunt altceva, decât mici prelucrări din literatura poporala,

unele cunoscute și prea cunoscute, căci se găsesc tipărite și în cărțile de cetire ale școlarilor, și acolo, sub conducerea dascălului, fac bune servicii.

Forma seacă și sentențioasă însă, în care se prezintă „*poveștile morale*”, și întâia acestei cărți, care spune pe față, că în adins s'a ferit „*de cele în care se vorbește de dragoste și căsnicii... răzbunare și ucideri*”, constituie mai mult un indemn pentru cetirea de povești „imorale”, cu dragoste, căsnicii, răzbunare și ucideri.

*

E. Hodoș.

Pericle Papahagi: „*Scriitori aromâni în secolul al XVIII-lea*” (Cavalioti, Ucuta, Daniil). București 1909. Pag. IV + 328, prețul 10 Lei.

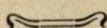
In ediția Academiei Române a apărut această lucrare de valoare a d-lui profesor Papahagi, cunoscut publicului prin studiile sale filologice și folcloristice publicate în ultimii 7—8 ani. În prefată lucrării, d-l Papahagi grupează la un loc tot ce se poate ști despre acești trei scriitori aromâni, principalii reprezentanți ai nizuințelor de a crea o viață literară și culturală, independentă de cea grecească. Toți trei au fost originari din Moscopole, unde Aromâni aveau un însemnat centru cultural și economic. Cavalioti era „mare protopop și foarte excelent predicator”, Daniil „preot, predicator și dascăl”, iar Constantin Ucuta „hartofilax și protopop”. Așa se explică faptul, că încercările lor literare și naționale pornesc și dintr-o trebuință religioasă, pe care o accentuează frumos și o motivează cu sentimente biblice Ucuta în prefată scrierii sale „*Noua pedagogie*” (1797), arătând că e o

necesitate elementară „să știe creștinul să se închine Domnului lui în limba aceea, în care l-a născut mama lui, căci scrie apostolul Pavel către Corinteni: dacă m'aș închină în limba străină, sufletul mi se închină, dar mintea îmi este fără frupt”. Tot în prefată se insistă și asupra însemnatății naționale a încercărilor acestor trei scriitori, lucrările cărora se reedită în acă cu toată îngrijirea, cum și asupra rolului cultural, ce au avut coloniile macedoromâne, moscopolene, în diferite centre ale patriei noastre. De interes deosebit este nota dela pag. 45—46, din care aflăm, că atât bunicul de tată al mitropolitului nostru Andrei Șaguna (Evreata Șaguna) cât și cel de mamă (Anastasiu Mihail Muciul) au contribuit în anul 1806 cu banii lor la zidirea frumoasei biserici ortodoxe din Mișcolț. Așadară spiritul de jertfire pentru biserică și neam, care avea să-și ajungă culmea în epocala activitate bisericească și național-politică a mitropolitului Șaguna, era adânc înrădăcinat în tradiția familiară.

(i.) — *

M. Strajan. Nerina, novelă, traducere după Paul Heyse. Craiova 1909. Tipogr. Macavei; prețul 30 bani.

Eminentul profesor craiovean, d-l Mihail Strajan, traduce, după Paul Heyse, un episod din viața lui Leopardi, celebrul poet din veacul al XIX-lea. Povestirea — o dragoste curată a poetului — e din cele mai mișcătoare și, mulțumită traducerii excelente, se cetește cu multă placere. Broșura se poate comandă în Sibiu la librăria arhidicezană sau la W. Krafft.

Cronică.

Un galimatias academic. Cu cea mai mare bunăvoieță nu putem numi altfel discursul de recepționare al d-lui Duiliu Zamfirescu. D-sa a vorbit despre „Poporanismul în literatură”, stârnind vâlvă mare, fără să-și fi dat seama ce însemnează adeca „poporanismul”. Cetind cele aproape 60 de pagini ale discursului său, pricpe și mai puțin înțelesul acestui măr de ceartă și de dușmanie literară.

Revista „Viețea Românească,” care reprezintă oficial, acest curent literar, îl definește:

„Poporanismul... nu e o teorie, e un sentiment, e sentimentul de recunoaștere, de simpatie și de datorie față cu țărănamea.

In politică, acest sentiment va îndemna pe cineva să lupte pentru revendicări politice și economice.

In chestii culturale, îl va îndemna să se jertfească pentru cultivarea țărănamei.

In literatură, „poporanismul” va însemna atitudinea de simpatie a scriitorului față cu clasa țărănească — atâtă tot.

Să fim bine înțeleși.

Poporanismul ca „tendență” nu însemnează să ie

subiecte numai decât din popor, nu însemnează să scrii spre a fi înțeles de popor, nu însemnează a scrie în limba poporului, nu însemnează a scobori creațunea artistică la nivelul poporului, prin procedeul popular!”

D-l Zamfirescu vrea să fie însă mai grozav, dând poporanismului mai multe înțelesuri. Odată ne spune că: „poporanismul vrea cu orice preț să statornească credința în naivă, că nimic nu se mișcă în sufletele noastre, fără o cauză economică în sine, independentă de noi.” — Cine susține „cauza economică în sine” la noi, nu știm. Poate va fi vre-o închipuire metafizică a d-lui Zamfirescu! — Altădată ne spune că sub „poporanism” e și a se înțelege alegerea subiectelor din popor, fără ca autorul să cunoască poporul (p. 41). D-l Maiorescu în răspunsul său zice că „poporanistii” sunt aceia, cari îndeamnă „pe scriitori să se ocupe exclusiv de mizeria claselor de jos și de vinovăția celor de sus” (p. 54).

Această bănuială a d-lui Maiorescu se pare că o împărtășește și d-l Zamfirescu când scrie: „Acest strănic popor (adecă al nostru de aici din Ardeal), în care orbirea neroadă a cărturarilor săi vrea să

arunce sămânța zizaniei, ne este infățișat de romancierii și noveliștii locali ca o adunare de suflete pribegie și neputințioase" (p. 41).

Cine va înțelege din toate aceste ce-i „poporanismul,” merită să fie ales membru al „Academiei Române,” în locul d-lui Zamfirescu.

Dacă d-l Zamfirescu s-ar fi putut hotărî să lămu-rească istoria „poporanismului” și dacă ar fi făcut o analiză amănunțită a operilor literare, cari reprezintă tendința poporanistă în literatura noastră și în literatură universală, arătând părțile bune și părțile slabe ale acestei tendințe din punct de vedere artistic, ar fi săvârșit o lucrare interesantă și utilă, care ne lipsește. Lucrarea aceasta i-ar fi dat destul prilej să dovedească că e înzestrat cu o minte eroică, care poate ființă piept cu o chestiune serioasă.

Dar d-sa a preferat să se facă martirul unor convingeri greșite, pe cari le-a rostit în plenul Academiei, cu floare la butonieră și cu gesturi studiate la oglindă.

Și-a închipuit că e străneputul legionarului roman adus de Traian pe pământul Daciei și părându-i-se că niște credințe barbare amenință viața literaturii române, a încercat să-și înalte aquilele gândirii împotriva „poporanistilor.” Când a făurit acest discurs de vitezie a uitat, se vede, că în vinele d-sale cloco-tește săngele, dornic de măririi ușoare, al lui Ioan IV Laskaris, a uitat că mintea sa nu strălucește de acel „spirit de orientare” al purtătorilor de aquile, — ci e torturată de neastămpărul de a se impune prin limbaj. Dacă și-ar fi adus aminte atunci de strămoși, poate ar fi avut puterea morală să li se împotrivească, poate nu eră victimă lor.

Dar d-sa le-a urmat povata sufletească și a scris discursul. A insultat pe d-l Coșbuc, spunând că poezia „Noi vrem pământ” e „o glumă de prost gust” și că „este ridiculă,” iar pe d-l Goga l-a batjocorit, zicând: „din toate (?) poeziiile d-sale de până acum, se desprinde violența greoaie a unui arendaș de talent, pe care nu-l dijmuește boerul la vreme. — O îngă-mădire și un abuz de cuvinte, unele evocative, altele brutale și neestetice, altele desgropate de prin cronici, ascund o adevărată lipsă de inspirație. *Glia, bouleni, nănașa, Lae chiorul, genune*, sunt rostogolite pe un fond, de o săracie de linii, care dă tabloului o monotonie exasperantă. *Lae chiorul* este un figan înstris, care a avut onoare să fie cunoscut de un om de talent, iar poezia din urmă *Cosașul* este o vinovată provocare la luptă de clase.”

Pe d-l Slavici și pe Popovici Bănățeanul ii face „victimele poporanismului,” cari „aplică sufletul cărturarului dela Viena sau Budapesta flăcăului din satul lor de naștere,” creând astfel, în literatură, ființe închipuite, de carton, cari nu există.

Acesta păreri literare scrise într'o formă necuvioasă, îl fac pe d-l Zamfirescu imun pentru orice om cu pricepere literară și cu bun simț.

Discursul d-lui Zamfirescu are atâtea afirmații ne-intemeiate, atâtea enuncații riscate și atâtea greșeli de logică, încât ar trebui să scrii de zece ori

atâtea pagini, ca să poți restabili adevărul și logica faptelor.

Spicuim numai câteva dintre ele:

D-sa dovedește foarte serios că zicătoarea „Românul e născut poet”, a lui V. Alecsandri, nu-i adevărată. Noi când eram școlari făceam glume pe socoteala acestui titlu de mândrie al Românului. Cine s'a gândit până la d-l Zamfirescu să ia ad litteram înțelesul acestei zicători?

Dacă nu-i adevărată întocmai zicătoarea lui Alecsandri, nu-i adevărată nici concluzia nedovedită a d-lui Zamfirescu: „Românul, ca popor, nu e nici mai mult nici mai puțin poet, decât alt popor.” Concluzia aceasta se putea trage numai dintr'un studiu comparativ a poezilor poporale create de diferite neamuri, dar din analiza unei singure poezii poporale române. Și d-l Zamfirescu nu arată nici legătura dintre poezia poporala și „poporanism.” Intr'un loc (p. 5) face un salt de logică, zicând: „Românul este născut poet. Atâtă lucru știe fiecine. Deci, trăiască poporanismul!” — și crede că a dovedit legătura. Din citatul pe care l-am făcut din „Viața Românească” aji văzut că poporanismul „nu însemnează a scobori creațiunea artistică la nivelul poporului.” Prin urmare, nu știm deloc de ce să trăiască poporanismul?

D-l Zamfirescu odată combate așa numitul „materialism istoric,” altădată îl susține, își rezămă chiar argumentația întreagă cu miragiul lui Loria (un sociolog italian, marxist pocăit) pe teoria: „Toate mariile întâmplări ale omenirii, înregistrate de Istorie, au, la temelia lor, o cauză economică.”

Îată Marxismul în Academie!

D-l Zamfirescu vorbește de stările sociale și economice din România și vrea să afle miragiul lor în creațiunile artistice ale scriitorilor ardeleni. D-sa nu înțelege că operile literare ale scriitorilor dela noi nu pot fi, decât expresia sufletului țărănesc sau a unei mici burghezii, apropiată de popor. Dacă scriitorii reușesc sau nu să creeze opere trainice, „cu acea deplină aparență a realității, în care se închiagă arta adevărată,” e altă chestiune. La toată întâmplarea scriitorii noștri, pe cari îi critică d-l Zamfirescu, ne-au infățișat oameni cu mai multă aparență de realitate, ca d-sa în aşa polecritul roman „Indreptări.” Dar d-l Zamfirescu nu cunoaște țărăniminea dela noi, prin urmare nu ne poate spune dacă țărani scriitorilor noștri sunt închipuiți sau reali.

O singură propoziție a d-lui Zamfirescu e justă: „Toate clasele sociale pot fi puse la contribuție și studiate (în literatură). Toate dau ochiului cercetător subiecte de dramă sau de comedie” (de novele și de romane — adăugăm noi).

Acest lucru l-au spus mulți alții înaintea d-lui Zamfirescu, iar scriitorii, chiar și cei mai noi, își aleg subiecte din toate clasele sociale. Ce se mai apucă, deci, d-l Zamfirescu să descopere America?

Am putea urmă cu spicuirile. Dar le încheiem, încrezând că cetitorii s-au putut convinge de valoarea discursului rostit de d-l Zamfirescu. D-sa desigur are

dreptul să credă ce vrea și să vorbească ce-i place, dar și noi avem libertatea să-l judecăm după cum ni se înfățișează.

Și regretăm că nu a putut să ni se înfățișeze într'o lumină mai vrednică de Academia Română.

*

D-l Vlahuță și Academia. Am anunțat într'o cronică trecută, că d-l Vlahuță și-a prezintat minunata carte „Din trecutul neamului” la marele premiu Năsturel al Academiei Române. Deși toată lumea cărturărească aștepta să se dea acest premiu d-lui Vlahuță, Academia a făcut altfel: nu l-a dat nimănui, l-a trecut la economii. Nu cunoaștem motivele, cari au indemnizat pe membri înalte instituțiuni culturale să-iee, și de astădată, o atitudine așa de nedreaptă față de unul dintre cei mai iubiți poeți ai noștri. Nici nu vrem să le cunoaștem. Ce motive ar putea sprijini o astfel de nedreptate?

Nu era vorba de premierea cărții „Din trecutul neamului” și nici de răspătia materială, ci de recunoașterea meritelor literare ale unui scriitor de frunte.

Dacă nu a premiat Academia pe d-l Vlahuță, desigur îl premiază neamul întreg pentru frumoasele pagini, în cari i-a zugrăvit trecutul; îl premiază cetitorii și admiratorii d-sale într'un singur glas de închinare.

Din acest prilej publicăm o scrisoare a d-lui Vlahuță, adresată lui Iosif Vulcan, în 1893, când a refuzat să primească a fi membru al Academiei. Cuprinsul acestei scrisori, care se păstrează la „Asociația,” e și astăzi de actualitate.

Iată-o.

„Stimate Domnule Vulcan!

Îți scriu aceste rânduri ca să-ji cer iertare că n-am putut primi, nici trece sub tăcere, alegerea mea de membru corespondent al Academiei.

D-ta ești unul din puținii Academicianii cari ne iubesc, pe noi câțiva tineri urgisiți și priviți ca o primejdie pentru literatură, de ceilalți colegi ai D-tale. Academia n'are premii pentru nimeni din noi. Caragiale a fost respins, Gherea a fost respins, eu am fost respins, Delavrancea va fi, probabil, respins. Si toți aceștia sunt oameni săraci, și toți sunt convingi că nu-s așa de lipsiți de talent, după cum îi crede Academia; cel puțin publicul așa se manifestă, pe căt se poate el manifestă.

Cum dar să nu avem și noi momente de supărare pe această Academie, care nu vrea să țină socoteală de nimic din ce se petrece pe-afară? Vezi, îmi vine greu să spun tot ce am pe suflet, — dar D-ta înțelegi bine căt ne înveninează acest dispreț imperturbabil, aceste respingeri, una după alta, a tuturor acestor tineri căroră li se face un păcat neierat din ce au ei mai bun: independența și demnitatea puținului talent, pe care și l-au putut afirma.

Pentru aceasta noi vom fi vecinic osândiți să rămânem în urmă, și să vedem pe cine nici nu credeam trecându-ne înainte, pe calea recompenselor ș'a distincțiilor oficiale.

Nu ne plângem în vîleag — ar fi o copilărie. Dar,

văzându-ne așa urgisiți, ne strângem cu dragoste unul lângă altul și fiindcă împărțim aceeași soartă, firește, loviturile unuia ustură pe toți — și fiecare e îndărjit și pentru necazurile lui și pentru ale celor laiți. Eu eram dator, și față de prietenii mei, să răspund așa. În glasul meu strigau și amărciunile lor. Știu căt a trebuit să te măhnească răspunsul meu, pentrucă D-ta, pe căt am aflat, m'ai propus și susținut acolo. Dar nu puteam face altfel.

Încăodată, te rog, să mă ierți și să crezi că am pentru D-ta cea mai sinceră stimă și iubire. Doresc să putem stă odată de vorbă.

Al D-tale cu totul devotat A. Vlahuță.

Marți 16 Maiu 1893.“

*

Din viața lui Eminescu. Cu prilejul comemorării lui Eminescu, d-l Felician Batist publică în „Liberalul” din lași următoarele interesante notițe asupra ultimelor zile ale poetului:

În mănăstirea Râșca, județul Suceava, se află încă și azi camera unde poetul Eminescu a locuit câteva luni și unde a compus multe din versurile lui frumoase, acolo a compus versurile din „Singurătate”:

Cu perdelele lăsate stau la masa mea de brad,
Focul pălpăe în sobă, iară eu pe gânduri cad.

versuri ce-s scrise pe ușorul ușei din dreapta, purtând iscălitura lui (dacă scrisul e autentic sau nu astăzi nu s-ar putea stabili deoarece fiind scris cu creionul s'a șters cu timpul, însă acum câțiva ani în urmă, caracterul scrisoarei lui se arată ici-colo).

Călugării bătrâni de-acolo știu multe de el și din apucăturile lui. Venise cu un an înainte de a se ivi primele simptome ale boalei, atunci când își căută linisteala pe care n'o găseă nicăieri.

Odaia e identică cum el a descris-o în poezie; e o chilie izolată, mai mult o baracă, așezată în mijlocul grădinii din dosul M-rii și 'n față căreia se află un loc de o frumuseță feerică, rară, mai ales seara pe lună. Odaia e lungă numai de vre-o trei metri, căptușită pe din afară cu scanduri de brad, iar pe dinăuntru lipită cu lut și văruită. Masă și scaun de brad bătute în pământ, o sobă și un pat, acestea compuneau mobilierul întreg — deasupra podul

... îmi ridic privirea 'n pod

Și ascult cum învelișul cărților înceț mi-l rod.

unde călugării păstrau în timpul iernii legume și fructe. De sigur, frumuseță grădinei căt și a intregei mănăstiri, linisteala care domnește veșnic acolo, actele istorice ce se găsesc la fiecare pas în M-rea Râșca și care amintesc atâtea fapte trecute (așa se află ușa pe unde a fugit Petru Rareș — lacătul în greutate de vre-o 3 kgr. stă și azi atârnat de o verigă, apoi clopotnița care a servit drept închisoare lui Alexandri și Kogălniceanu capii Unirei, plus multe alte istorisiri cu voevozi și domnițe, cări s'au păstrat din gură 'n gură printre călugării și sătenii din satul Râșca) atât timp căt a stat acolo, toate acestea au format un izvor bogat de concepții de unde poetul și-a adăpat imaginația pentru

multe din bucătile lui frumoase, pe unele complecându-le mai târziu (Cezara, Melancolie etc.).

Mulți de prin împrejurimile M-rei cunosc versuri de ale lui Eminescu cari n'au fost scoase la iveală, fie din prejudecții, fie din neștiință; cele mai multe sunt prea realiste, dar a căror imagini și formă sunt uimitoare și nu pot fi atribuite decât maestrului Eminescu, aşa e o poezie compusă din vre-o 20 de strofe intitulată „Elisa“, unde descrie viața unei femei decăzute în halul cel mai de pe urmă; imaginile sunt atât de bine legate, onomatopeizarea versului e atât de plangătoare, că ar întrece chiar „Luceafărul“ — versuri excelente menite să moară fără să se spună.

*

Centenare (Darwin, Mercoeur). La universitatea din Cambridge s'au făcut serbări mari, celebrându-se împlinirea unui veac dela nașterea lui Darwin și cincizeci de ani dela apariția vestitei sale lucrări „Origina Speciilor“.

Cu acest prilej s'au scris multime de volume, broșuri și articole despre viața și faptele marelui naturalist, dar cea mai completă și interesantă scriere de felul acesta rămâne desigur monografia publicată de Francis Darwin ca prinos de dragoste și recunoștință fiiască. Această publicație are ca prefată o schiță, ce Darwin scrisese la 1876 pentru soția și copiii săi, intitulată „Amintiri despre dezvoltarea spiritului și caracterului meu“. Din aceste pagini, din care respiră sinceritate și seninătatea, reproducem câteva mărturisiri referitoare la părerile sale literare.

„Până la vîrstă de 30 de ani poeziile de tot felul, ca operile scriitorilor: Milton, Gray, Byron, Wordsworth, Coleridge și Shelley îmi făceau o viuă placere. Shakespeare îmi era un deliciu, mai ales dramele sale istorice, pe când eram școlar. Am spus, de asemenea, că pictura și mai ales muzica, îmi dedeau sensații plăcute. Dar, de câțiva ani încoace nu mai pot suferi cetirea unui vers; am incercat, nu de mult, să cetesc pe Shakespeare și l-am aflat aşa de plăcitosc încât mă desgustă.“

Nu-i mai plăceau poeziile dar rămânea indulgent față de romancieri:

„Romanele, cari sunt opere de imagine, chiar cele cari n'au vre-o însemnatate, mi-au adus, multă vreme, mare măngâiere și placere și binecuvinte adesea pe romancieri.“

Și punea pe fiicele sale să-i cetească romane, gata să adoarmă între două capitole.

Romancierilor le cerea însă totdeauna „un desnodământ fericit“ în romanele lor, ba zicea chiar, că „o lege ar trebui să impiede romanele de a se sfârși rău.“ Și încheie astfel: „Un roman, după mine, nu poate fi o operă de mâna 'ntâiu, dacă nu are cel puțin o persoană pe care s'o poți iubi. Și dacă acea persoană e o femeie frumoasă, romanul nu mai lasă nimic de dorit.“ Așa găndeau Darwin ca estet literar.

*

Și Franța a serbat un centenar la 27 iunie, zi în care, acum 100 de ani, a fost găsită, în fața orfelinatului din Nantes, poeta Elisa Mercoeur, a cărei viață scurtă

și al cărei viers plin de melancolie ne amintesc pe Iulia Hasdeu. Din prilejul acestui centenar Jules Claretie dela Acad. Franceză, scrie, în „Annales politiques et littéraires“ un frumos și înduioșător articol.

Elisa Mercoeur avea talent, avea un glas fermecător, o inimă iubitoare, dar era săracă și săracia nu iartă. S'apoia era femeie, i-a fost deci cu-atât mai greu să-și cucerească în societate locul ce i s'ar fi cuvenit, căci, dacă sunt mulți cari nu prețesc poeții, cei cari despătuiesc pe poete sunt nenumărați. Elisa Mercoeur a cântat aşa, pentru ea, ca să se măngăie; căci ce-i face pe poeții să cânte dacă nu trebuie de a-și șopti propriile lor dureri și bucurii, nădejdile și desamăgirile. Poeta a fost nefericită, a indurat mizerie și și-a rezumat viața în câteva cuvinte :

M'am deșteptat... și dureri nesfărșite
Mi-au apăsat inima și mi-au zdrobit-o.

Maică-sa, care mai târziu o luase din orfelinat, era săracă și fata o susținea din munca ei. S'au găsit câțiva cari i-au recunoscut talentul și au imbarbătat-o. Chateaubriand i-a răspuns la o scrisoare în versuri și biata copilă, a întreținut, o clipă, gloria cu cununa ei de raze orbitoare. Dar fericirea i-a fost scurtă: pe când alții o încurajau, Taylor, directorul Comediei Franceze, îi refuză o piesă de teatru. Această nerecunoaștere o aruncă într-o neagră desperare, care, ajutată de săracie și de alte multe deceptii și dureri din „lumea celor năcăjiți“, îi sapă groapă pentru somnul de veci, la 7 Ianuarie 1835.

Multă vreme, la mormântul ei în cimitirul Père-Lachaise, mergeau în pelerinaj visătorii și întristății.

Cine vrea să știe, câte suspine poate cuprinde o viață curată de fată cinstită și sfântă, care a visat dragoste, a visat glorie și a murit, — să răsfoiască poeziile Elisei Mercoeur.

*

Scoale și ateliere de industrie națională. E mare și îmbucurător avântul ce ia industria națională atât în România cât și la noi. Într-o călătorie recentă ce am făcut prin țară, am văzut cu mulțumire că, pe lângă atelierele cele vechi și cunoscute ca „Munca“, „Albina“, „Furnica“ din București și altele, despre cari s'a vorbit adeseori în revista aceasta, s'au mai înființat ateliere și școli nouă în centrele mai mari ale României. Astfel la Iași, mai multe doamne din înalta societate au înființat Școala de cusături românești „Domnița Ruxandra“, a cărei conducere s'a încredințat d-șoarei Ana Mihăiescu, absolventă școalei profesionale Azilul „Elena Doamna“. Aci se pregătesc eleve, cari, după 2—3 ani de învățătură, se aplică pe lângă școli rurale de fete ca să îndrumă pe țărance de mici copile a-și păstră portul și cusăturile strămoșești.

În București s'au mai înființat atelierele „Domnița Maria“, unde se lucrează mai ales chilimuri și scoarje admirabile cum și olărie și lemnărie, și „Tășătoarea“ unde se țes și se vopsesc cele mai fine pânze de bumbac și borangic.

În Craiova d-na Lucia Romanescu a înființat atelierul „Roiul“, unde atât țărancele din satele apropiate

cât și orășenele pot află de lucru. La „Roiul“ sunt mai multe războaie și se lucrează și admirabile cușturi.

Nu departe de Craiova, pe un deal pe malul stâng al Jiului, în comuna Breasta, proprietarii moșiei, d-na și d-nul general Argetoyanu, au pus la cale o țesătorie, al cărei scop principal este căstigul țăranelor. În al doilea rând se întește răspândirea industriei naționale. Țesătoria e condusă de trei surori harnice și șicute, d-șoarele Nedelcovici, cari adună țărancele în jurul lor, le împart lucru și sfaturi și se ocupă apoi cu desfacerea pânzelor. Ca și la atelierul nostru din Orăștie, țărancele își iau lucrul acasă și astfel în vreme ce țes la războiașul lor, de o extraordinară simplicitate, își pot supraveghia copilașii și gospodăria. Unele țărane își căștigă astfel, printre picături, dela 80 până la 200 de lei pe an.

La noi, în Sibiu, e încă deschisă expoziția de sfârșitul anului a școalei de industrie casnică; lucrurile nouă și de toată frumusețea, expuse aci, mărturisesc progresele acestei instituții. Si cine admiră comorile ieșite din mâinile plăpânde ale elevelor acestei școale nu poate, dacă cunoaște atelierul din Orăștie, să nu se gândească la comorile tot atât de prețioase ieșite din mâinile țăranelor. Desigur, ateliere ca cele din Orăștie nu sunt numai o operă națională dar și o binefacere, pentru că atâta și atâta țărane își găsesc acolo o pâine, își pot adună câte ceva să-și dreagă bordeiul sau căsuța, să-și cumpere lemnele de iarnă sau să-și acopere alte lipsuri. Dar nu e mai puțin adevărat că tot atât de folositoare sunt și școlile de felul celei din Sibiu, căci e de neapărată trebuință ca viitoarele noastre preotese, învățătoare, doctori etc. să aibă perfectă cunoștință de industria națională, pentru a îndemnă și a îndrumă, mai târziu, la rândul lor, pe țărane, prin satele sau orașele unde le va fi scris să-și intemeieze cuibul.

*

„O piatră în balta“. Așa își botează d-l Zamfirescu discursul de recepție la Academie. Noi l-am numit altfel. Oricum i s-ar zice, tot neacademic rămâne.

Apărarea discursului din „Con vorbiri Literare“ e nu se poate mai spirituală și mai delicată.

O probă: D-l Zamfirescu, crezând că autorul epigramei din Nr. 12 al „Luceafărului“ e d-l Goga, scrie următoarea contraepigramă:

Nu poate face epigrame
Oricare blondă stârpitură,
Căci blondul e, dela natură,
Culoare galeșe de dame,
Iar stârpitura, ca atare,
N'are nici chip, n'are nici sare.

Autorul epigramei „Unui poet, diplomat și proprietar de vii“ nu e însă d-l Goga și nu e nici blond. Are chiar coloarea feței d-lui Zamfirescu, dar nu și talentul d-sale epigramatic. Ne roagă să publicăm și din parte-i următoarea:

Rectificare.

Deprins de sigur cu spoiala
Mă zugrăviști în epigramă
Cu galeș colorit de damă;
Dar ai greșit-o cu vopsala.

Greșala ta e chiar de fond,
Si epigrama „ca atare
N'are nici chip, n'are nici sare“,
Căci subsemnatul nu e blond

X.

*

Știri. „Declarație. Subsemnatul începând cu ziua de astăzi mă retrag dela revista „Luceafărul“, la care am figurat în calitate de coproprietar, membru în comitetul de redacție și colaborator — ne mai având pe viitor nici o legătură cu revista. Sibiu, 16 Iulie 1909. Octavian Goga“.

După această declarație, d-l Goga nu va mai fi făcut responsabil pentru ceea ce se publică în „Luceafărul“ și nu își se vor mai putea atribui, de răuvoitor, lucruri care nu-i aparțin.

Cetitorii desigur regretă împreună cu noi retragerea d-lui Goga dela „Luceafărul“, în care și-a început cariera literară. Vom reproduce însă poezile mai însemnate din publicațiile, în care vor apărea, ca și cetitorii acestei reviste să poată urmări desfășurarea talentului d-sale.

„Luceafărul“ rămâne, ca și până acum, sub conducerea d-lui Oct C. Tăslăuanu.

* Anunțăm cu placere colaborarea regulată a disinsului nostru scriitor Ion Gorun și a apreciatei scriitoare Constanța Hodoș.

* Coperta acestui număr e lucrată de d-l I. Ștefureac, căruia îi mulțumim și pe această cale.

* În curând se va pune în vânzare albumul de încreștări în lemn al d-lui prof. D. Comșa, care va scoate la lumină adevărate comori de artă. Vom reproduce și noi câteva din aceste încreștări, însoțindu-le de un articol explicativ.

* În Gherla, la 26 Iunie, a avut loc un concert care a reușit splendid. S'a cântat între altele Brumărelul lui I. Murășianu. Ne pare așa de bine că acest centru românesc, de un timp încoace, dovedește atâtă putere de viață și atâtă conștiință națională.

* Episcop al diecezei gr.-ortodoxe a Caransebeșului a fost ales protosincel Dr. I. Tr. Badescu.

* Secțiunile științifice-literare ale „Asociației“ au ales, în ședința lor plenară ținută la 2/15 Iulie, membri corespondenți în secțiunea școlară pe dnii: Al. Ciura și Nic. Bălan; de membru activ în secțiunea literară pe d-l Dr. Ioan Rațiu; iar de membru corespondent în aceeași secție pe d-l Dr. Al. Bogdan.

Numărul viitor va apărea dublu, la 20 August nou.

Poșta Redacției.

— *Manuscisele nu se înapoiază.* —

A. P. B. În versurile trimise descoperim multă dragoste pentru natură și înalte sentimente românești... Pentru noi, însă, fiind cuprinsul lor politic, nu se potrivesc. Încercați la vre-o revistă poporala politică.

Foc (Brașov). Hotărârea d-tale de-a „căută să devii poet, dacă nu ești“ va întâmpină multe și mari pie-deci... Judecăm după cele trei poezii trimise. Naive în fond, pline de greșeli ca versificație și limbă, — n'avem dreptul să vă încurajăm... de-a vă mai pierde timpul cu astfel de îndeletniciri. Reproducem din „O dorință“:

Aș vrea iubito dragă un vultur să deviu,
Frumos, puternic, mare, dar nevăzut să fiu,
Să zbor la cer spre soare prin lumea de văzduh,
La Prea-puternic Domnul, la Prea-Sfîntul Duh,
Să-mi cer permisiune (!!) să pot să te iubesc
Cum inima-mi dictează și 'n cuget plânuiesc...
... Si-atunci cu dreptu 'n mână (!!), înviorat de dor,
Purcede-aș la-a mea floare ca fulger pustitor (!!);
Din casă, din grădină, de unde te-aș găsi
Te-aș luă cu mine 'n aier și pururea am fi....

Idei și comparații imposibile.

R. G. D. (Sibiu). Regretăm că nu-ți putem împlini rugămintea de-a publică poezile trimise în corpul revistei. Reproducem la acest loc câteva strofe, cu ortografia originală:

Sus pe culmile muntoasă
Alergam a dese ori
Și sub tufele umbroasă
Mă asiediam plin de... sudori (!!)
(„Pe culmele muntoasă“)

In grădină, sub frunza de viață
Eu te-așteptam și suspinând oftam,
Of, of, tu ești scumpul meu iubit
Pentru tine sunt tare chinuit.
Căci ca tine 'n lumea mare,
Știi prea bine, nu găsesc asămănare.

(„Cântec“)

A treia poezie (fără titlu) e, dacă e cu puțință, și mai slabă.

O. O. (Blaj). Îți mulțumim pentru interesul celor pentru revista noastră „apreciată, pe care dela primul număr, anul I, cu drag o cetești și apreciezi și recomanzi tuturor ca revistă cu suflet românesc“, — dar Sonetele trimise nu sunt publicabile. Recitește-ți Sonetul „Păunirei“ și vei înțelege de ce.

Păunioară nurită, mai nainte se mor,
Vino spre funduri de ape sihastre (!),
Când harfa zdrobl-voi de stâncile-albastre (!)
Din vraje ori farmec, de-al tău amor. (?)
Cântul din urmă ţie parfumat (!) să-l închin,
Copilă bălaie cu pletele 'n vânt:
Aproape de ceruri, departe de pământ,
Pe unda stropită 'n umbre și lumini.

Reverii și iluzii mă lasă, — ca 'n grupuri
Fluturii albaștri, se duc șiruri în azur:
Ce 'n adâncuri senine 'ngropă-vor un tezaur (!)

La marginea lumei din cremene (!) sunt purpuri
Palate, Auroră îngânând muzica iubirii (!!)...
Acolo, copilă, revino din visă, reverii...!

Mai rar ni s'a dat prilej să cetim idei și imagini
atât de confuze și fraze atât de fără înțeles... Nu
te supără... Ne-ai rugat să fim sinceri.

Bibliografie.

Octavian Goga, *Ne chiamă pământul* (Poezii). „Minerva“, București 1909. Prețul 2 Lei.

Virgil Caraivan, *Povești de pretutindeni* (Traduceri). Socec et Comp., București 1909. Prețul 2 Lei.

Al. Odobescu, *Opere complete. Vol. III. „Minerva“*, București 1909. Prețul 1 Leu 50.

A. Daudet, *Niverneza*. „Bibl. Minerva“ (nrul 26), București 1909.

Louis Iacolliot, *In fața fachirilor*. „Bibl. Minerva“ (nrul 27), București 1909.

Ion Minulescu, *Casa cu greamurile portocalii*, Nuvale. Ed. „Bibl. pentru toți“ (n-rul 437). București, 1909. Pr. 30 bani.

F. X. Wetzell, *Vatra familiară*. Ed. Soc. „Inoc. Micu-Clain“. Blaj, 1909. Pr. 40 fil.

H. Ibsen, *Ziua învierii*, epilog dramatic în 3 acte. Ed. „Bibl. p. toți“ (nrul 456). București 1909. Pr. 30 bani.

C. Antoniade, *Thomas Carlyle*. Carol Göbl. București, 1909. Pr. 3 lei.

V. Lunkevici, *Viața caznică a animalelor*, trad. din rusește. Ed. „Bibl. Socec“ (n-rul 62). București, 1909. Pr. 30 bani.

Jean Racine, *Andromaca*, tragedie în 5 acte. Traducere în versuri de D. Nanu. „Biblioteca p. toți“ (nrul 471), București, 1909. Pr. —30 bani.

Dr. Nicolae Vecerdea, *I. Cinci cuvântări. II. Două conferințe*. Tipografia A. Mureșan, Brașov, 1909.

Dr. Romul Boila, *Dreptul de alegător comunal*. Inst. „Victoria“, Simleul-Silvaniei, 1909. Pr. —80 bani.

Idem și F. A. D., *Lumina asupra clerului românesc dela sate*. „Tip. Bazilescu“, București, 1909.

Căpitanul I. Manolescu, *Armata în fața nouului curent de cultură* (Educație — Morală). „Minerva“, București, 1909. Prețul Lei 2.50.

De la Vrancea, *Stăpânează odată...* Ed. „Bibl. rom. Socec“ (nrul 56). București 1909. Pr. —30 bani.

I. Racine, *Andromaca*, tragedie, trad. de D. Nanu. „Bibl. Socec“ (nrul 57). Pr. —30 bani.

Donar Munteanu, *Aripi negre* (Poezii). „Bibl. Socec“ (nrul 61). Pr. —30 bani.

Simion Bărnuț, *Discurs finit în catedrala din Blaj la 2/14 Maiu 1848*. „Bibl. Socec“ (numerele 68—71). Pr. 1 leu.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.